

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

Bakalářská práce

2018

Křikava Richard

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Politologických studií

Katedra Politologie

**Reformy AČR po vstupu do NATO (komparace
s vybranými armádami)**

Bakalářská práce

Autor práce: Richard Křikava

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 11.5.2018

Richard Křikava

Bibliografický záznam

KŘÍKAVA, Richard. *Reformy AČR po vstupu do NATO (komparace s vybranými armádami)*. Praha, 2018. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologických Studií. Katedra Politologie. Vedoucí diplomové práce RNDr. Jan Kofroň, Ph.D.

Rozsah práce: 91 904 znaků s mezerami

Anotace

Tato bakalářská práce, *Reformy AČR po vstupu do NATO (komparace s vybranými armádami)*, se zabývá vývojem armád ČR, Polska a Finska od skončení Studené války. Cílem této práce je zjistit jakými reformami prošla AČR po vstupu do NATO, zda tyto reformy proběhly i u jiných států a zda členství v NATO nesnižuje bojeschopnost členských armád. Největší pozornost bude věnována stavu armád po vstupu do NATO. V práci bude analyzován vývoj reforem jednotlivých armád. Na základě této analýzy dojde k vyhodnocení vlivů na jednotlivé armády. Na závěr je hodnocena bojeschopnost sledovaných armád ve spojitosti se členstvím v NATO.

Annotation

This bachelor's thesis, *Reforms of the ACZ after the NATO accession (comparison with selected armies)*, concerns with development of armies of Czech Republic, Poland and Finland after Cold war. Goals of this thesis are to find out which reforms ACZ undergone after joining NATO, if these reforms are present in other armies and if membership in NATO decreases combat ability of member armies. Attention will be focused especially on state of armies after joining NATO. The work will analyze the development of military reforms of each army. Based on this analysis, the impact of reforms on armies in question will be evaluated and the combat capabilities of the armies in connection with NATO will be assessed.

Klíčová slova

Reformy, NATO, bojeschopnost, armáda, Armáda České republiky, Ozbrojené síly Polské republiky, Armáda Finska

Keywords

Reforms, NATO, combat ability, military, Army of Czech Republic, Armed forces of Republik of Poland, Army of Finland

Title

Reforms of the ACZ after the NATO accession (comparison with selected armies)

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval RNDr. Janu Kofroňovi, Ph.D. za velmi cenné připomínky k mé bakalářské práci.

Teze závěrečné diplomové práce

Katedra politologie IPS FSV UK

Zdůvodnění výběru práce

Příští rok to bude již devatenáct let, co se v roce 1999 ČR spolu s Polskem a Maďarskem stala členem Severoatlantické aliance, proto, dle mého názoru, dozrál čas k celkovému zhodnocení této devatenáctileté zkušenosti. Důvodem k sepsání této práce je též snaha pochopit, proč se armáda našeho státu dostala do situace, kdy nespĺňuje alianční závazky, zda na tuto skutečnost nemá vliv samotné členství v NATO a co přesně samotné členství Armádě ČR přineslo.

Předpokládaný cíl

Tato bakalářská práce si klade za úkol dosáhnout dvou cílů. Prvním je objasnit vývoj Armády České republiky v rámci Severoatlantické aliance. Druhým je potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, zda u menších států po vstupu do NATO platí trend zanedbávání vlastní obrany a spoléhání se na tzv. "free-riding" Vytyčené cíle jsou shrnuty do těchto otázek: 1. Dochází vstupem do NATO k nebojeschopnosti armády? 2. Dochází ke stejným změnám v členských armádách? 3. Existují nějaká změny, které jsou vlastní pouze členským státům?

Metodologie práce

K určení změn vycházejících ze členství v NATO bude porovnávána Armáda České republiky s Ozbrojenými silami Polské republiky a Finskými ozbrojenými silami. Armáda Polska je vybrána na základě podobnosti mnoha významných faktorů. Kromě logického členství v NATO, kam oba státy vstoupily v roce 1999, podobnosti tkví v novodobé historii, členství ve Varšavské smlouvě a geografickém položení obou států. Za rozdíly, které by mohly mít vliv na případně jiný vývoj Polské a České armády, považují rozdílnou rozlohu států, velikost populace a ze všeho nejvíce rozdílný vztah k sousedům. Finská armáda byla vybrána především pro svou neutralitu, na které budu moci prozkoumat stav armády bez vlivu NATO.

K základnímu pochopení vývoje armád v druhém a na začátku třetího tisíciletí bude například využita práce "What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe" (Edmunds; 2006). K vypracování samotné bakalářské práce budou využívána též data primárních zdrojů, jako například The military balance od think tanku International Institute for Strategic Studies (IISS) nebo Military expenditure database od Stockholm

International Peace Research Institute (SIPRI). Práce bude soustředěna především na pozorování změn v čase v jednotlivých armádách. Prioritními sledovanými oblastmi budou struktura armády (organizace, výstroj) a doktríny, podle kterých se armády řídily nebo řídí. Zde budou hlavními zdroji oficiální dokumenty typu: Doktrína Armády České Republiky (2010) či Regulamin Ogólny Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (2013).

Základní charakteristika tématu

Armáda České republiky se po dlouhé době utlumeného rozpočtu opět dostává do popředí vládního zájmu. Příčin je hned několik. Ať už je to větší nevyzpytatelnost Ruské federace, islámský extrémismus, uprchlická krize nebo rétorika nového prezidenta Spojených států amerických Donalda Trumpa o působení USA v NATO. Dalším viditelnou charakteristikou AČR je, kromě nízkého rozpočtu, i celkový početní stav personálu a techniky, který je ve srovnání se stejně velkými členskými státy spíše podprůměrný.

Předpokládaná struktura práce

- 1. Úvod
- 2. Teoretický přístup
- 3. Metodologie
- 4. Vývoj AČR - 4a) Stav v roce 1991- I. Struktura armády
  - II. Doktrína4b) 1991-1999- I. Struktura armády
  - II. Doktrína4c) 1999-2017- I. Struktura armády
  - II. Doktrína
- 5. Vývoj Polské armády- 5a) Stav v roce 1991- I. Struktura armády
  - II. Doktrína- 5b) 1999-2017- I. Struktura armády
  - II. Doktrína
- 6. Vývoj Finské armády- I. Struktura armády
  - II. Doktrína
- 7. Výsledek komparace
- 8. Závěr

Základní literatura

Barany, Zoltan. "Democratic Consolidation and the Military: The East European Experience." *Comparative Politics*, vol. 30, no. 1, 1997, pp. 21–43., www.jstor.org/stable/422191.

CLARKE, John L. *Armies in homeland security: American and European perspectives*. Washington, D.C.: National Defense University Press, c2006. ISBN 1-57906-074-9.

Dandeker, Christopher. "New Times for the Military: Some Sociological Remarks on the Changing Role and Structure of the Armed Forces of the Advanced Societies." *The British Journal of Sociology*, vol. 45, no. 4, 1994, pp. 637–654., www.jstor.org/stable/591887.

Edmunds, Timothy. "What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe." *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, vol. 82, no. 6, 2006, pp. 1059–1075., www.jstor.org/stable/4122085.

Mezinárodní souvislosti bezpečnostní politiky České republiky. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1995. ISBN 80-85864-14-2.

PAVLAČÍK, Zbyněk a Vít HLOUŠEK. *Pět let v NATO: vojenské, politické a společenské aspekty členství České republiky v NATO*. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2004. Sborníky. ISBN 80-210-3428-9.

STEHLÍK, Eduard. *Srdce armády: generální štáb 1919-2004*. Dotisk 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - Agentura vojenských informací a služeb, 2006. ISBN 80-7278-220-7.

TURCZYŃSKI, Paweł. *15 lat Polski w NATO: aspekty polityczne, prawne i militarne*. Warszawa: Bellona Spółka Akcyjna, 2015. Biblioteka Wiedzy Wojskowej. ISBN 978-83-11-13722-6.

TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-522-3. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201002/contents/nkc20092023962_1.pdf

VAN EVERA, Stephen. Guide to methods for students of political science. Ithaca: Cornell University Press, 1997. ISBN 978-0-8014-8457-5.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Metodologie	3
3 NATOfilní a NATOfóbní teoretické přístupy.....	5
3.1 NATO jako záruka bezpečnosti a opodstatnění armády.....	5
3.2 NATO jako zdroj degradace	6
3.3 NATOfilní a NATOfóbní předpoklad stavu armády bez aliance	7
4 Armáda České republiky	8
4.1 Poslední roky ve Varšavském paktu	8
4.1.1 Struktura	9
4.1.2 Plánování.....	9
4.1.3 Zahraniční mise	10
4.1.4 Shrnutí.....	10
4.2 Na cestě do NATO — stav k roku 1997	11
4.2.1 Rozdělení ČSFR a vznik AČR	12
4.2.3 Struktura a velení.....	13
4.2.4 Zahraniční mise	13
4.2.5 Shrnutí.....	14
4.3 Reformy AČR po vstupu do NATO — stav k roku 2005.....	14
4.3.1 Profesionalizace a modernizace.....	14
4.3.2 Struktura	17
4.3.3 Zahraniční mise	17
4.3.4 Shrnutí.....	17
4.4 Současná situace a výhled do budoucna	17
4.4.1 Struktura	18
4.4.2 Zahraniční mise	18
4.4.3. Budoucnost	18
5. Ozbrojené síly Polské republiky	21
5.1 Poslední roky ve Varšavském paktu.....	21
5.1.1 Struktura	21
5.1.2 Zahraniční mise	21
5.1.3 Shrnutí.....	21
5.2 Na cestě do NATO — stav k roku 1997	22
5.2.1 Struktura	22
5.2.2 Zahraniční mise	22
5.2.4 Shrnutí.....	23
5.3 Reformy po vstupu do NATO — stav k roku 2005	23

5.3.1 Profesionalizace a modernizace.....	23
5.3.2 Struktura	24
5.3.3 Zahraniční mise	25
5.3.4 Shrnutí.....	25
5.4 Současné a budoucí OSPR.....	26
5.4.1 Struktura	26
5.4.2 Zahraniční mise	26
5.4.3 Budoucnost	27
6 Armáda Finska	29
6.1 Poslední léta Studené války	29
6.1.1 Struktura	29
6.2 Devadesátá léta	29
6.2.1 Struktura	30
6.2.2 Zahraniční mise	30
6.3 Nové milénium.....	30
6.3.1 Modernizace	31
6.3.2 Struktura	31
6.3.3 Zahraniční mise	31
6.4 Současná a budoucí AF	32
6.4.1 Struktura	32
6.4.2 Zahraniční mise	32
6.4.3 Budoucnost	33
7 Konečné srovnání	34
Závěr	37
Summary.....	39
Použitá literatura	40

1 Úvod

Pokud chceš žít v míru, připravuj se na válku. Tímto příslovím, které znali již staří Římané, se Česká republika v minulosti moc neinspirovala. Až v posledních dvou letech se Armáda České republiky po dlouhé době útlumu opět dostává do popředí vládního i veřejného zájmu. Příčin je hned několik. Ať už je to větší nevyzpytatelnost Ruské federace, islámský extrémismus, uprchlická krize nebo rétorika nového prezidenta Spojených států amerických Donalda Trumpa zpochybňujícího působení USA v NATO. Právě tyto události, po dlouhém údobí bez vážnějších hrozeb, vyvolaly oprávněné otázky ohledně připravenosti armády ČR, jestli je v případě rozsáhlejšího konfliktu schopna bránit republiku.

Zájem veřejnosti o posílení armády vycítili i politici. U všech programů politických stran, které se při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 dostaly přes 5 % hranici,¹ lze najít v různé míře zlepšování stavu Armády, především v oblasti navýšení rozpočtu.² Toto tvrzení jen potvrdila prezidentská kampaň (2018), kde například jeden z kandidátů, Michal Horáček, sliboval rozšíření AČR o třetí a čtvrtou brigádu.³ Záběry s vojáky též využíval ve svých spotech další kandidát na prezidenta ČR Jiří Drahoš.⁴

Reflexe stavu též probíhá i u samotné armády. Například brigádní generál Karel Řehka v pořadu Interview ČT24⁵ tvrdí, že armáda je připravená tak, jak ji chtějí mít připravenou občané. Zájem o armádu je podle něj velmi nízký a svůj podíl vinny nese jak společnost, politici, tak i armáda. Sám to doplňuje slovy: „*Největším omylem, ke kterému tady dochází, když máme profesionální armádu, je to, že lidé si mylně myslí, že mají splněno.*“⁶ Nápravu stavu gen. Řehka vidí ve zvětšení participace obyvatelstva, například skrze zavedení branné výchovy a výchovou k vlastenectví.⁷ Slova gen. Řehky podporuje průzkum pořádaný Gallup International z roku 2015, ve kterém se pozitivně na otázku: Bojovali byste za svůj stát? (Would you fight for your country?) vyslovilo jen 23 % z jedné tisícovky tázaných Čechů.⁸ Bohužel je nutno podotknout, že též po finanční stránce armáda neprospívá. Od vstupu do NATO je možné pozorovat snižování podílu výdajů kapitoly Ministerstva obrany ČR na HDP. Jakýmsi pomyslným dnem je rok 2014, kdy rozpočet klesl pod 1% podílu HDP.⁹ I přes tyto negativní projevy zůstává „*pro obranu České republiky funkční, silná a dynamicky*

¹ ANO, ODS, Piráti, SPD, ČSSD, KSČM, KDU-ČSL, TOP 09, Starostové a nezávislí

² PŘEHLED: Co ve volbách slibují strany pro armádu a obranu. I dnes.cz [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/strany-volby-programy-armada-nato-bezpecnost-obrana-pc0-/zpr_nato.aspx?c=A171019_124635_zpr_nato_inc

³ Program a devět hlavních témat v dlouhodobé perspektivě. Michal Horáček Prezident 2018 [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <https://www.michalhoracek.cz/proc-kandiduji/program/>

⁴ DRAHOŠ Jiří, Youtube, Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3VtUNO5RYvE>

⁵ ŘEHKA Karel, Interview ČT24, Česká televize, 23.11.2017 <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095426857-interview-ct24/217411058041123/titulky>

⁶ ŘEHKA, Odcitováno v pozn.5

⁷ ŘEHKA, Odcitováno v pozn. 5

⁸ WIN/Gallup International's global survey shows three in five willing to fight for their country. Gallup International [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://gallup-international.bg/en/Publications/2015/220-WIN-Gallup-International%E2%80%99s-global-survey-shows-three-in-five-willing-to-fight-for-their-country>

⁹ Viz Tabulka č. 3.1

se rozvíjející obranná aliance čili NATO tím zásadním kritériem, a že pro naši bezpečnost je alfou a omegou a jakékoliv zpochybňování této skutečnosti je hazardováním s bezpečností naší země i našich občanů.“¹⁰ „Jednou z klíčových věcí pro stabilitu a bezpečnost ČR je naše členství v NATO.“¹¹ Je ovšem otázkou, zda tomu při dnešním stavu armády může být i jinak?

Je tedy výzvou rozšifrovat, co AČR dostalo do dnešní situace. Samotný vstup do NATO v roce 1999 byl obecně vnímán jako něco, co bude pro armádu prospěšné a posílí ji. Jeden argument proto může být, že jsme z řady vnitřních důvodů špatným spojencem v NATO, který neplní své závazky. Druhý, kacířský argument, stojí na výše demonstrovaném kontrastu mezi vlastním obranným úsilím a tendencí spoléhat se na NATO jako záruku bezpečnosti a říká, že je to právě členství v NATO, které vede, k již zmíněným negativním projevům. Nejjednodušším způsobem, jak porovnat platnost obou konkurenčních argumentů se jeví zaměřit se na hlavní milníky AČR, a to na samotný vstup do Severoatlantické aliance v roce 1999 s následující profesionalizací v roce 2005. Tento přístup je ovšem příliš úzký, a proto je nutno jej doplnit o participaci ČR uvnitř NATO a o další reformy, ať už strukturální nebo zbrojní, které nejsou na první pohled převratné, ale přesto jsou důležitým střípkem do výsledné mozaiky.

Důvodem k sepsání této práce je tedy snaha autora pochopit, proč se armáda jeho státu dostala do stávající situace, zda na současnou situaci nemá vliv samotné členství v NATO a co přesně samotné členství české armádě přineslo, či sebralo. Tato výše zmíněná snaha o pochopení změn a vlivů, které přineslo členství v NATO, bude naplněna skrze tři dílčí výzkumné otázky:

- Jaké změny v oblasti struktury, organizace a výzbroje členství v NATO armádě ČR přineslo?
- Lze tvrdit, že tyto změny jsou typické jen pro NATO?
- Snižuje členství v NATO bojeschopnost armády?

Oproti projektu bakalářské práce jsem učinil několik změn ve struktuře práce. Při tvorbě projektu jsem přikládal velký význam doktrínám jednotlivých států. V průběhu práce jsem došel k závěru, že pro cíl práce nejsou tolik důležité, proto byly z práce vypuštěny. Za důležitější jsem začal považovat zahraniční mise, kterých se státy účastní/účastnily. Z tohoto důvodu byly zahraniční mise zařazeny do struktury práce. Došlo též ke změně časových úseků, ve kterých jsou vybrané armády sledovány. Tuto změnu jsem provedl z čistě praktických

¹⁰ STROPNICKÝ Martin, Tisková konference MO ČR, Česká televize, 2017, Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2021039-nato-je-pro-nasi-obranu-klicove-svuj-zavazek-splnime-prohlasil-stropnický>

¹¹ SOBOTKA Bohuslav, Eurozprávy.cz, 2017, Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/184417-cssd-odmitla-spolupraci-se-stranami-ktere-nechteji-byt-v-nato/>

důvodů. Na začátku kapitoly vždy bude popsán vývoj armád oproti předchozímu období. Následně bude popsán stav armády v jednom z roků tohoto období. Touto změnou došlo ke zlepšení možností, jak popsat a porovnat vývoj sledovaných armád.

První kapitola této práce je věnována vývoji Armády ČR od roku 1989. Následovat budou druhá a třetí kapitola věnované Ozbrojeným silám Polské republiky a Armádě Finska. Poslední kapitola bude věnována komparaci všech pozorovaných armád.

2 Metodologie

Jak vyplývá z předešlých řádků, bakalářská práce se soustředí na tři hlavní problémy, a to na změny provedené v armádě po vstupu do NATO, zda tyto změny jsou specifické jen pro členy NATO a na vliv Severoatlantické aliance na bojeschopnost armády. Ve středu zájmu leží změny, které proběhly v oblasti struktury, organizace a výzbroje armád. V návaznosti na výše představené VO práce usiluje o zhodnocení současné bojeschopnosti Armády ČR ve srovnání s obdobím před rokem 1999 a dalších vybraných armád.

Jak už bylo zmíněno dříve bude Armáda České republiky porovnávána s Ozbrojenými silami Polské republiky a armádou Finska. Českou Armádu si autor vybral, protože je občanem ČR a obranyschopnost armády vnímá jako jeden z palčivějších problémů svého státu. Též vnímá kritické hlasy ve společnosti ohledně AČR, které se ke kvalitě armády vyjadřují dosti nechvalně. Proto by chtěl autor objasnit, zda tato kritika je opodstatněná a zda je AČR dostatečně bojeschopná pro zajištění obrany ČR v případě rozsáhlejšího konfliktu. Polsko bylo vybráno jako zástupce dalšího aliančního státu, který vstoupil do NATO ve stejný rok jako ČR, má podobně výkonnou ekonomiku, a navíc sdílí s Českou republikou podobnou novodobou historií. Finská armáda je vybrána pro svou neutralitu. Právě díky neutralitě Finska by mělo být možné roztrždit změny na ty, které proběhly pod vlivem NATO, a které ne. Finsko, stejně jako Polsko, sdílí problematického souseda na svých hranicích, což by mělo pomoci rozlišit mezi změnami aliančními a změnami vytvořenými pod tlakem bezpečnostní situace.

Pro účely této práce je bojeschopnost určována spojením několika základních kritérií. Těmito kritérii jsou například kvalita výcviku, který je v moderním vojenském systému zřejmě nejdůležitější, protože svou komplexností vyžaduje vysoké organizační schopnosti i nižších důstojníků přímo v poli.¹² Dalším z kritérií je počet útvarů, kvalita výzbroje atd.

Posuzování množství materiálních zásob (vozidla, zbraně apod.) se bude řídit předpokladem, že větší materiální zásoby prodlužují dobu vedení efektivních bojových

¹² BIDDLE, Stephen D. Military power: explaining victory and defeat in modern battle. Princeton: Princeton University Press, 2006. ISBN 0-691-12802-2.

operací. Proto armáda, která bude mít větší materiální zásoby bude považována za bojeschopnější než ta s menším zázemím.

Měření kvality výzbroje či kvality výcviku je dle autorova názoru stěžejní část výkonnosti armád. Z toho důvodu bude brán ohled na celkovou modernizaci při hodnocení kvality výzbroje armád, za předpokladu, že čím později bylo vybavení zavedeno do výzbroje, tím je modernější/lepší. V oblasti kvality výcviku se bude práce soustředit především na délku základního výcviku a četnosti cvičení. U kvality výcviku je měření ovšem poměrně složitější, pokud armády nebyly podrobeny plnému bojovému nasazení, což by tento prvek otestovalo nejlépe. Bojové zkušenosti sice některé ze sledovaných armád mají, ale nikdy tato nasazení neproověřili celou armádu včetně jejího zázemí, proto pro účely této práce nejsou dostačující.

Neméně důležitá je též struktura jednotlivých armád. Jedná se nejen o samotnou organizaci bojových a podpůrných jednotek, ale též o plány, jak armáda přejde z mírového režimu do režimu válečného.

Pro lepší popsání změn je sledování jednotlivých armád rozděleno do několika etap. Pozorování vývoje Armády České republiky je rozděleno do čtyř úseků, dle působení ve vojenských aliancích a paktech. První etapa je věnována posledním letům, tehdy ještě Československé lidové armády, ve Varšavské smlouvě, tedy letům 1985-1991. V tomto období nebude sledována vývoj, ale spíše tehdejší stav armády. Druhý úsek je věnován letům od zrušení Varšavské smlouvy do vstupu do NATO, tedy letům 1991-1999. Třetí fáze je věnována AČR v NATO od roku 1999 do 2014 a čtvrtá se bude věnovat současnému stavu. Pro lepší popsání změn napříč jednotlivými fázemi, vždy bude v každé fázi vybrán jeden rok, u něhož bude popsán přesný stav armády. Na druhou a třetí etapu bude kladen největší důraz, jelikož je autor považuje s ohledem na cíle práce za významnější. Stejně rozdělení časové osy je provedeno i u armády Polska a Finska

Komparace těchto států též přináší i různá úskalí. Výsledek pozorování může být skreslen rozdílnou populační i geografickou velikostí států. V tomto ohledu jsou mezi státy výrazné rozdíly. Finsko a Polsko jsou co do rozlohy přibližně čtyřkrát tak větší než ČR. Populačně jsou též nesymetrické. Mezi nejlidnatějším a nejméně lidnatým státem je rozdíl přes třicet milionů obyvatel.¹³ Z těchto rozdílů též vyplývá různá hustota zalidnění.¹⁴ Ovšem co autor považuje za největší překážku je fakt, že Česká republika nemá na svých hranicích problémové sousedy, což se o Polsku a ani o Finsku říci nedá. Právě v případě ČR může mít vzdálenější hrozba jiného státu vliv na stav armády.

¹³ Počet obyvatel: Polsko: 38 mil.; ČR: 10,5 mil.; Finsko: 5,5 mil.

¹⁴ Hustota zalidnění: Polsko 123 ob./km², ČR: 134 ob./km², Finsko: 16 ob./km²

Základem pro tuto práci budou oficiální dokumenty vydané jednotlivými státy, příkladem může být Koncepce výstavby armády České republiky 2025, Obranná strategie České republiky či Obranná strategie Polské republiky. U těchto zdrojů je nutno připustit, že informace podané oficiální cestou nemusí vždy být úplné, neboť žádný stát nebude chtít odhalit všechny své karty případným nepřátelům. Bakalářská práce též čerpá z dat think tanků jako je například International Institute for Strategic Studies (IISS) a jeho pravidelně vydávaný dokument The Military Balance.

3 NATOfilní a NATOfóbní teoretické přístupy

V následující části budou představeny dva konkurenční teoretické přístupy, které nabízejí osvětlení současné situace. Tyto dva přístupy rezonují jak v politickém, tak ve společenském spektru. První přístup na NATO nahlíží jako na základní kámen bezpečnosti ČR, skrze nějž Česká republika získala bezpečnostní záruky a její armáda zajištěné dostatečné zázemí pro vykonávání svých povinností. Druhý přístup je v pohledu na působení armády v NATO skeptický. Je založený na předpokladu, že právě přílišným spoléháním na spojenece nenutí vládu ČR do armády investovat, čímž se snížila její bojeschopnost.

3.1 NATO jako záruka bezpečnosti a opodstatnění armády

Participací v misích Aliance si slabší státy (jako například ČR) pojišťují, v případě napadení, nárok na vojenskou pomoc od ostatních silnějších členských států. Svou participací tedy vytváří morální závazek na principu: „když pomohli oni nám pomůžeme mi jim“, který umocňuje závazek smluvní. Konkrétně se jedná o smluvní závazek v podobě článku pět Washingtonské smlouvy, kde se praví „ (...) *ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto se (smluvní strany) dohodly, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich, uplatňujíc právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu uznané článkem 51 Charty OSN, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v součinnosti s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a zachovat bezpečnost severoatlantického prostoru.*“¹⁵ Za další záruku bezpečnosti lze považovat fakt, že tři ze čtyř sousedících států jsou díky členství v Severoatlantické alianci spojenci ČR a čtvrtý stát je neutrální,¹⁶ čímž se případné bezpečnostní ohrožení od jiného státního aktéra přesunulo z hranic České republiky na hranice okrajových států NATO. Tím, že se armáda zapojuje do zahraničních akcí, též získává velmi

¹⁵ Severoatlantická Smlouva. North Atlantic Treaty Organization, Washington, D.C., 4. dubna 1949 [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

¹⁶ Sousední státy v Alianci: Německo, Polsko, Slovensko; Neutrální: Rakousko

důležité bojové zkušenosti. Navíc se otevírají příležitosti čerpat know-how od ostatních aliančních států v podobě společných cvičení, školení a možností si vzájemně vyměňovat informace.

Z prvků zmíněných výše tedy vyplývá tak nízké bezpečnostní riziko, že je pro Českou republiku a její armádu výhodnější aktivně participovat na aliančních zahraničních misích, ať už díky získaným zkušenostem nebo získaným obranným zárukám v případě rozsáhlejšího evropského konfliktu. Z tohoto důvodu tedy není nutné vydržovat velkou armádu z dob Československé lidové armády, naopak je nutná menší armáda schopná rychlého nasazení defacto po celém světě.¹⁷

3.2 NATO jako zdroj degradace

Slabá armáda, jako je například ta České republiky, je průvodním znakem přílišného spoléhání se na pomoc Aliance a specializace armády na zahraniční mise, skrze které si menší státy snaží zavázat větší členy Aliance (především USA) k ochraně jejich vlastního území. Díky tomuto kalkulu politické vedení defacto rezignuje na ochranu svého teritoria svými vlastními silami ve prospěch expedičních sborů. Hlavní slabinou této kalkulace ovšem je, že sebevětší zapojení v zahraničních misích nezaručuje pomoc v době ohrožení. Česká republika má několik zkušeností z poměrně blízké historie (1938, 1968), kdy spojenecká smlouva byla jen cárem papíru, který byl zapomenut v momentě, kdy dodržení smlouvy bylo druhou stranou vnímáno jako nevýhodné nebo překážející. Pokud tedy budeme vycházet z toho, že neexistuje nikdo, kdo by přiměl stát k tomu, aby plnil své závazky, je spoléhání se v obraně na třetí stranu ohrožením samotné existence státu.

Timothy Edmunds ve svém článku *What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe*¹⁸ tvrdí, že v dnešní Evropě není ochrana teritoria před jiným státem hlavní bezpečnostní obavou, i když úplně nevymizela.¹⁹ Edmunds navíc tvrdí, že absence strachu z možnosti napadení jiným státem se v Evropě rozmohla tak daleko, že se celkově vytratilo odůvodnění pro budování organizovanosti a struktury ozbrojených sil proti tomuto zdroji nebezpečí. Toto upozadění pozoruje na akcentaci řešení jiných problémů armádou jako je terorismus, organizovaný zločin a ekonomická recese.²⁰

¹⁷Členství v NATO nemělo pouze bezpečnostní rozměr. Vstup do NATO měl též udělat tlustou čáru za přimknutím se k SSSR/Rusku a svázat Republiku bezpečnostně se Západem vedeného Spojenými státy americkými. Právě vstup do NATO v roce 1999 lze vnímat jako první evropský integrační krok ČR v oblasti bezpečnosti, dalším krokem v integraci pak byl krok ekonomický v podobě vstupu České republiky do EU v roce 2004. Členství v Severoatlantické alianci tedy není jen bezpečnostní zárukou, ale i jednou ze záruk udržení prozápadního směřování ČR.

¹⁸ Edmunds, T. (2006). What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 82(6), 1059-1075. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/4122085>

¹⁹ Pozn.: Dle Edmundse s výjimkou Řecka, Turecka. Autor této práce mezi výjimky řadím i státy sousedících s Ruskou Federací (Ukrajina, Pobaltské státy, Polsko a Finsko)

²⁰ Edmunds, T. (2006). What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, (Str.: 1065-1066)

Díky výše popsaným vlivům (přílišné spoléhání na expediční útvary a absence ohrožení ze strany jiného státu) je tedy možno pozorovat smršťování rozpočtu armády a zvyhodňování expedičních útvarů/u.

3.3 NATOfilní a NATOfóbní předpoklad stavu armády bez aliance

V případě pozitivního přístupu k NATO je možno považovat členství v NATO jako záruku existence samotné armády. V případě vyhlášení neutrality by mohla být armáda ještě slabší, než je dnes. Jelikož největším susedským sporem je existence jaderné elektrárny Temelín, dalo by se předpokládat, že by armáda určená pro ochranu teritoria byla v podobném stavu jako dnes. Rozdíl je ovšem v tom, že by nejspíše neexistovaly nebo by byly v horším stavu jednotky využívané k expedičním misím. Jinými slovy, Washingtonská smlouva zavazuje ČR k tomu armádu vůbec mít, udržovat ji finančně zajištěnou a bojeschopnou.

V případě NATOfóbního přístupu lze předpokládat, že bez členství v NATO by armáda byla v lepším stavu. ČR by byla nucena dbát na svoji armádu a preferovat jednotky určené k ochraně jejího území, jelikož by neexistoval nikdo, kdo by mohl ČR v případě konfliktu pomoci. Všechny výše zmíněné teoretické přístupy jsou shrnuty v následující tabulce

Tabulka č.1: Teoretické přístupy ke stavu armády v/bez NATO

		Přístup	
		Pro NATO	Proti NATO
Stav	V NATO	Členství v NATO nutí ČR udržovat armádu v bojeschopném stavu	Armáda oslabuje díky poskytnutému bezpečí a orientaci na expediční jednotky
	Bez NATO	Díky příznivé bezpečnostní situaci by se bojeschopnost AČR výrazně snížila	Jelikož by se ČR nemohla spolehnout na pomoc od ostatních, byla by nucena dbát na dobrý stav armády.

Richard Křikava, 2018

„Tvrdím tedy, že žádný stát není bezpečný bez vlastního vojska. Je zcela v rukou osudu, neboť nemá sílu, která by ho v kritické chvíli ochránila.“²¹

4 Armáda České republiky

Armáda ČR vzniká společně se samostatnou Českou republikou po rozpadu ČSFR 1.1.1993. Tato armáda přímo navazovala na armádu předchozího státu. Nelze proto vynechat seznámení se se stavem před jejím vznikem. Samotná AČR přímo vycházela ze struktury Československé lidové armády (dále ČSLA). Sice není cílem práce zabývat se ČSLA, ale minimálně pro stěžejní úseky této práce je toto období nutné zmínit, protože od roku 1989 se Armáda ČR výrazně proměnila. Od svého vzniku zaznamenala mnoho změn a trendů, přičemž některé byly nastartovány ještě před Sametovou revolucí v listopadu 1989.

4.1 Poslední roky ve Varšavském paktu

Předchůdkyně AČR byla členem Varšavské smlouvy,²² jedná se o armádu konškrpční. Každý muž ve věku 17 ti let, který byl občanem ČSSR podléhal branné povinnosti. Na základní vojenskou službu se nastupovalo obvykle v 19 ti letech po uznání odvodovou komisí za schopného. Po skončení základní vojenské služby, byli vojáci vyřazeni do zálohy. V záloze zůstával voják až do svých 60 ti let. Během této doby se povinně účastnil pravidelných cvičení. V roce 1989, ještě před listopadovými událostmi, čítala tehdejší ČSLA 200 000 příslušníků, což z ní dělalo třetí nejpočetnější armádu Varšavské smlouvy.²³ Vojáci v záloze jsou v této době povinni účastnit se pravidelných cvičení v maximální délce až 16 týdnů v případě mužstva a 20 týdnů v případě důstojníků. Délku, frekvenci a datum těchto cvičení určovala svým nařízením vláda. Dále existovala tzv. mimořádná cvičení, která se vyhlášovala v případě výcviku s novou technikou. Tato cvičení se vyhlášoval na dobu nezbytné potřeby. Délka odsloužená na mimořádných cvičeních se započítávala do úhrnu základních cvičení.²⁴

Armáda byla vyzbrojena především zbraněmi a technikou sovětského původu. Jednalo se například o tanky T-72, bojová vozidla pěchoty BMP-1 a BMP-2 či letadla Mig-29. Všechny tyto stroje byly licenčně vyráběny na území ČSSR. Výjimku od sovětské výroby představovala hlavní pěchotní zbraň samopal Vz. 58.

²¹ MACHIAVELLI, Niccolò. *Vladař*. Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0736-4. Str. 19

²² Varšavská smlouva byla vytvořena 14.5.1955 jako reakce Sovětského svazu na přistoupení SRN (Spolková republika Německo; též známo jako Západní Německo) do NATO 6.5.1955. Zakládající členskou základnu tvořili státy: SSSR, ČSR (od r. 1960 ČSSR), Albánská lidová republika (do r. 1968), Bulharská lidová republika, Maďarská lidová republika, Polská lidová republika a Rumunská socialistická republika. V roce 1956 přistupuje Německá demokratická republika (NDR)

²³ VARŠAVSKÁ SMLOUVA. *Československá lidová armáda* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/vs/varsavskasmlouva.htm>

²⁴ *Zákon 92/1949 Sb.: Branný zákon*. In: Praha, 1949.

V této době docházelo kvůli ekonomickým problémům ke změně postoje SSSR na výdaje armády. Touto iniciativou bylo též zasaženo ČSSR. 27.1.1989 se předsednictvo ÚV KSČ rozhodlo schválit částečnou reorganizaci armády. Tato reorganizace snížila rozpočet na obranu a bezpečnost na roky 1989-1990 o 15 %.²⁵ Přesto se pro devátou pětiletku počítalo s rozpočtem 188,1 miliardy Kčs (37,62 mld. Kčs na rok) Došlo též ke snížení počtů divizí, pluků v divizích a částečnému přesunu vojáků do nebojových útvarů.²⁶ Po pádu komunistického režimu nastává vlna rozsáhlejších reforem armády. S novým režimem se též objevila přesvědčení o zbytečnosti armády. Tato přesvědčení vyplývala z historických zkušeností, kdy v případě napadení (1938, 1968) armáda Republiku nebránila.²⁷ Naštěstí pro armádu k jejímu zrušení nedošlo, ovšem její prestiž byla i přesto pošramocena.

4.1.1 Struktura

ČSLA byla rozdělena na Západní vojenský okruh a Východní vojenský okruh. Západní vojenský okruh byl významně větší. Pod Západní vojenský okruh spadaly dvě armády, 1. a 4. armáda. Tyto armády byly armádami pozemními, každá po pěti divizích. Čtyři z těchto divizí byly připraveny k okamžitému nasazení, pátá se naplňovala během mobilizace.²⁸ Každá z těchto armád dále obsahovala podpůrné jednotky²⁹ ve velikosti brigád a pluků. Východní vojenský okruh se skládal ze dvou tankových divizí a čtyř podpůrných brigád.³⁰ Součástí ČSLA též byla Vojska protivzdušné obrany státu a Vojenské letectvo. Dohromady ČSLA tvořilo šestnáct divizí.

4.1.2 Plánování

Operační plán ČSLA vytvořený v létě 1989 a ještě podepsaný v lednu 1990 prezidentem Václavem Havlem počítal s obrannou strategií vůči státům NATO. Cílem takto vedeného boje bylo vyčerpat útočícího protivníka organizovanou obranou a posléze přejít do protiútoků, jehož cílem byla hranice SRN a Švýcarska. Je nutné zmínit, že tento plán stále počítal s participací Sovětské armády při obraně Čech. Počítal též s použitím jaderných zbraní.³¹ Tento plán měl být uskutečněn pouze v případě napadení členů Varšavské smlouvy.

²⁵ V porovnání s rokem 1982 rozdíl o 5 317 950 000 Kčs

²⁶ V lednu 1989 začali i komunisté redukovat armádu. *Vojenský historický ústav* Praha [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/v-lednu-1989-zacali-i-komuniste-redukovat-armadu/>

²⁷ Je ovšem nutno podotknout, že rozhodnutí nebránit se v kritických okamžicích Českých a Slovenských dějin 20. století nevycházelo z vojenských kruhů, nýbrž z řad politických. V roce 1938 bylo rozhodnutí o nebránění se učiněno na Pražském hradě tehdejším prezidentem Edvardem Benešem a v roce 1968 tehdejší komunistickou reprezentací v čele s Alexandrem Dubčekem.

²⁸ VACEK Miroslav, *Československá lidová armáda* [online], FORUM.CSLA.CZ, [cit. 2018-04-23] Dostupné z: <http://forum.csla.cz/viewtopic.php?f=6&t=285#p541>

²⁹ Ženíjní, spojovací, dělostřelecké, materiálního zabezpečení, pontonové, radiotechnické, protiletadlové, silniční, chemické ochrany.

³⁰ Dislokace pozemního vojska v 80. letech. *Československá lidová armáda* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z:

<http://www.csla.cz/armada/druhyvojsk/csla2dislokace.htm>

³¹ Československé válečné plány po roce 1945 do roku 1990. *Československá lidová armáda* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/taktika/plany003.htm>

Od tohoto plánu se prakticky upouští již v roce 1990³². Opuštění plánu se jen potvrzuje ve *Vojenské doktríně České a Slovenské Federativní Republiky* schválené Federálním shromážděním 20.03.1991, kde se ČSFR hlásí, mimo jiné, k opuštění útočného potenciálu a naprostému soustředění se na obranu. „(ČSFR) *Je připravena v souladu s dosaženými výsledky v rámci procesu odzbrojení zásadně přebudovat ozbrojené síly, a to v nejkratším čase tak, aby zabezpečovaly obranu státu a nepředstavovaly potenciální hrozbu agrese.*“³³ Cílem nové obranné doktríny bylo rozproštění jednotek, tehdy ještě koncentrovaných na západní hranici republiky, rovnoměrně po území ČSFR tak, aby byla zajištěna obrana ze všech směrů.

4.1.3 Zahraniční mise

Zahraniční mise na konci fungování Varšavské smlouvy hrály spíše symbolickou roli. Prvními zahraničními misemi pod hlavičkou OSN, do kterých se Československo zapojilo, byly v roce 1989 mírové pozorovací mise v Angole (UNAVEM) a Namibii (UNTAG). Jednalo se o velmi malé skupiny důstojníků. V případě UNAVEM se jednalo o sedm důstojníků a v případě UNTAG o dvacet.³⁴ Po změně režimu v Československu se jeho armáda zapojuje do operací Desert Shield a Desert Storm, kam byla vyslána chemická jednotka o síle dvou set vojáků. Jak lze pozorovat, zahraniční mise nehrály pro armádu až takový význam jako dnes. Do zahraničních misí v této době byly vysílány jen malé skupiny důstojníků, či menší skupiny podpůrných jednotek.

4.1.4 Shrnutí

Ještě před Sametovou revolucí, dochází k reformám vynucenými zpomalováním růstu ekonomiky. Po pádu režimu se k ekonomickým důvodům přidává změna samotného státního zřízení a též naprostá změna bezpečnostního klimatu. Následně po rozpuštění Varšavské smlouvy a rozpadu SSSR musela ČSFR přijít s novou doktrínou, protože stávající již neodpovídala mezinárodní realitě a tím pádem i reorganizovat celou svou armádu. Díky pádu bipolárně rozděleného světa bylo možné, a nejspíš i nutné, opustit ofensivní schopnosti armády a zaměřit se na obrannou činnost. Přese všechno ČSFR v této době stále disponovala poměrně rozsáhlou armádou a poměrně silnou materiální základnou. Navíc díky předchozímu režimu měla vycvičené minimálně dvě generace, které by byly schopny tehdejší zbraně a

³² Vojenská doktrína České a Slovenské Federativní Republiky, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR; http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0366_00.htm

³³ Usnesení Federálního shromáždění č. 122; <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/sln/usneseni/u0122.htm>

³⁴ Čeští vojáci pod modrou vlajkou OSN. Již 25 let. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-pod-modrou-vlajkou-osn-jiz-25-let/>

techniku ovládat. Možným ohrožením efektivní obrany do budoucna byl především pokračující úpadek obranného průmyslu a ekonomická stagnace.

4.2 Na cestě do NATO — stav k roku 1997

Rok 1997 je ve vývoji poměrně významný. V roce 1997 jsou podepsány přístupové protokoly zakončené plnohodnotným členstvím v alianci v roce 1999. Dále rok 1997 je rokem po skončení *Koncepce výstavby armády ČR do roku 1996*.

V devadesátých letech dochází k reflexy změny bezpečnostní situace v Evropě. V prvních letech po pádu Východu již není nutné vydržovat si statisícovou armádu, ale spíše mít menší obranou armádu schopnou bránit ČR ze všech směrů. Redukce stavů se týká především vojáků základní vojenské služby. V roce 1993 se podruhé za tři roky snížila doba základní vojenské služby o šest měsíců, tentokrát na dvanáct měsíců. Redukce stavů armády na začátku devadesátých let nemusí být ovšem spojená jen a pouze se zklidněním bezpečnostní situace. V první řadě se jedná o mezinárodní závazek v podobě Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (SKOS),³⁵ která určila maximální limity pro mužstvo a techniku. Dále se jedná o ekonomický vývoj na počátku devadesátých let. ČSFR v prvních letech devadesátých let zaznamenala pád HDP,³⁶ a proto je pravděpodobné, že snižování doby základní vojenské služby nebylo jen motivováno poklesem nebezpečí nýbrž zde hrála roli i nutnost ušetřit na výdajích státního rozpočtu.

Nejspíše z těchto tří důvodů v roce 1990 byla schválena *Koncepce výstavby československé armády do konce roku 1993* stojící na třech principech, a to redislukaci, reorganizaci a redukci.³⁷ Byla zrušena velitelství západního a východního vojenského okruhu, která byla nahrazena velitelstvím Západ a velitelstvím Východ.³⁸ Armáda byla rozprostřena po celém státu, tak, aby byla zajištěna obrana ze všech směrů. Došlo k likvidaci útočného uskupení a vytvoření integrované protiletectvé obrany celého státu. Reorganizovaly se i samotné vojenské útvary. V roce 1991 bylo zrušeno devět motostřeleckých a pět tankových pluků. Dále byla reorganizována část vševojskových divizí, čímž vznikají čtyři mechanizované, tři tankové, jedna motorizovaná a jedná pěší divize³⁹

Nutnost transformovat armádu je vnímána již při změně režimu v ČSFR a Česká republika, jako nástupnický stát, tuto nutnost vnímá stejně. V roce 1993 je vydána „*Koncepce*

³⁵ Podepsána 19.11.1990, ratifikována 19.7.1991, v platnosti od 17.7.1992

³⁶ Vývoj HDP ČR, World bank;

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2016&locations=CZ&start=1990&view=chart>

³⁷ Bílá kniha o obraně České republiky, 1995, MO ČR -, Praha, 1995, str. 22-23.

Dostupné <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1995%20Bila%20kniha%20o%20obrane%20CR.pdf>

³⁸ Velitelství Střed vzniká v roce 1992

³⁹ Bílá kniha o obraně 1995; <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1995%20Bila%20kniha%20o%20obrane%20CR.pdf>

*výstavby armády ČR do roku 1996*⁴⁰ podle níž se další transformace realizovala. Byly v ní definovány základní cíle spočívající v přechodu na třístupňový systém velení,⁴¹ snížení počtu osob, stabilizaci posádek využívaných armádou, personálních změnách na rozhodujících funkcích, zavedení logistiky jako integrovaného systému všestranného zabezpečení vojsk, zavedení systému plánování, programování, rozpočtování, a v dlouhodobém výhledu postupné sblížení s NATO. Mělo se jednat především o dosažení kompatibility a interoperability v hlavních oblastech s armádami Západu. Koncepce brala též na vědomí nutnost modernizace.

Jelikož největší hrozbou byl v Koncepci 1996 označen lokální konflikt s omezenými cíli a prostorovým ohraničením, koncepce si kladla za cíl vytvořit malou, moderní armádu obraného charakteru. Koncepce chtěla do roku 1996 dosáhnout snížení počtu mírové armády na 65 000 vojáků v činné službě. V případě války se počítalo až s trojnásobným rozšířením vojáků v činné službě. Plná profesionalizace armády se touto koncepcí odložila na neurčito především z ekonomických důvodů.⁴² Proto je v ní stále počítáno se zachováním všeobecné branné povinnosti s kratší dobou trvání. Jak je možno si všimnout v Tabulce 2 snižování stavů bylo efektivnější než koncepce z roku 1993 předpokládala. V roce 1996 byla armáda na stavu 58 514 vojáků v činné službě. Jak je možno pozorovat mezi lety 1996 až 1999 se stavy razantně nemění, pohybují se na hranici 56 000 – 54 000. V rámci záloh se až do roku 1999 nic nemění. V roce 1999 je snížena doba účasti na cvičeních na 12 týdnů pro mužstvo a poddůstojníky a na 16 týdnů pro důstojníky.

Stabilnější jsou, oproti reálným stavům, příjmy. Financování armády je napříč devadesátými léty poměrně stabilní, jak se můžeme přesvědčit v Tabulce 3.1. V poměru k HDP se výdaje pohybují, až na dvě výjimky z prvních let samostatné republiky, mezi 1,90% až 2,35%. Tento pozitivní trend si ČR udrží až do roku 2005.

4.2.1 Rozdělení ČSFR a vznik AČR

Ještě, než přikročíme k evaluaci stavu AČR v roce 1997, je nutno se zmínit o významné události, a to o vzniku ČR a její samostatné armády. AČR vzniká společně se samostatnou Českou republikou 1.1.1993. Tento proces měl na starost Generální štáb spolu s vytvořenými velitelstvími Západ, Střed, Východ, velitelstvím letectva a protivzdušné

⁴⁰ Koncepce výstavby Armády ČR do roku 1996; Praha, Ministerstvo obrany ČR; Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/Koncepce_vystavby_1996.pdf

⁴¹ Dříve se používal systém čtyř stupňový (strategický, operační, operačně taktický a taktický)

⁴² Koncepce výstavby Armády ČR do roku 1996; Praha, Ministerstvo obrany ČR; str.4-6; Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/Koncepce_vystavby_1996.pdf

obranu.⁴³ Proces rozdělování začal prvními transporty 1. listopadu 1992 a skončil 31.10.1993, kdy byly vyřešeny poslední sporné otázky. Armáda bývalé ČSFR byla rozdělena v poměru 2:1 mezi Českou republiku a Slovenskou republiku s ohledem na kvalitativní, kvantitativní a cenovou stránku. Ve stejném poměru byly rozděleny limity dané smlouvou SKOS. Se vznikem nového státu zaniká Rada obrany státu a až do roku 1997⁴⁴ není vytvořen jakýkoliv ekvivalent. Do nové ústavy z roku 1993 totiž nebyla Rada obrany státu znovu zavedena, čímž zmizel úřad odpovědný za „koordinaci všech otázek se vztahem k národní bezpečnosti a pokrývající jednotlivá ministerstva.“ (Tůma, Janošec, Procházka; 2009)⁴⁵ Chybějící orgán odpovídající Radě obrany státu mohl ohrozit reakční dobu v případě ohrožení.

4.2.3 Struktura a velení

Systém velení byl tvořen třemi stupni.⁴⁶ Strategický stupeň byl tvořen Ministerstvem obrany a Generálním štábem Armády ČR. Na operačním stupni vznikla velitelství sboru taktického letectva, velitelství sboru vzdušné obrany a velitelství logistiky. Logistika je nově vyčleněna jako samostatná část armády, jenž je odpovědná za materiální zajištění všech ostatních částí armády. Operační stupeň byl dokončen v roce 1994 reorganizací velitelství Západ a Střed na velitelství 1. a 2. armádního sboru. Na taktické stupni se započala reorganizace z divizního na brigádní systém. Je vytvořena brigáda rychlého nasazení, pět mechanizovaných brigád a třináct brigád územní ochrany. Taktický stupeň obsahoval velitelství vševojskových a vojskových brigád, pluků a praporů u pozemního vojska, vojska protivzdušné obrany a logistiky, velitelství leteckých základen u letectva a vojska protivzdušné obrany, sklady a zařízení logistiky.⁴⁷

4.2.4 Zahraniční mise

Nejvýznamnější zahraniční misí, které se AČR v této době zúčastnila, se týkaly největšího Evropského konfliktu devadesátých let v rozpadající se Jugoslávii. Česká republika se zapojila do misí IFOR (1995), SFOR (1996) a SFOR II⁴⁸ (1998). Pro AČR to byla první velká zahraniční mise. V případě IFOR ČR vyslala 850 vojáků, v případě misí SFOR se jejich počet zmenšil na 600 mužů. Do obou misí byla zapojena též obrněná vozidla a vrtulníky.

⁴³ Při rozdělení došlo též k přejmenování stěžejních institucí. Z Federálního ministerstva obrany se stává Ministerstvo obrany, z Československé armády vzniká Armáda České republiky a z Generálního štábu Československé armády je vytvořen Generální štáb Armády České republiky. Ostatní zákonné normy, řády a vojenské předpisy, nařízení a rozkazy zůstaly v platnosti i v AČR.

⁴⁴ Vytvořena Bezpečnostní rada státu po rozsáhlých povodních

⁴⁵ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-522-3. str. 36

⁴⁶ Strategický, operační, taktický

⁴⁷ TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-522-3. str. 42

⁴⁸ Oficiální název: Operation Joint Guard

Vyslaný prapor byl zařazen do britské mnohonárodnostní divize. Zmíněné mise byly vedeny Severoatlantickou aliancí. K roku 1997 měla ČR v misi SFOR 1% své armády.

ČR nebyla jediným nečlenským státem, který se těchto misí účastnil. Svou částí přispěly i další budoucí členské státy NATO⁴⁹, proto lze říci, že zapojení do těchto misí mělo kromě humanitárního i politický důvod, a to dokázat státům NATO ochotu zapojit se do misí v zahraničí i ve větším měřítku.⁵⁰

4.2.5 Shrnutí

Jak je možno pozorovat, armáda se snažila zachovat si schopnost bránit své území svými vlastními silami. S touto snahou zároveň vede snahu vytvořit jednotky expediční, které by mohla lépe použít během misí OSN a během plánovaného členství v NATO. Z tohoto důvodu je vytvořena brigáda rychlého nasazení a je vyčleněna logistická část armády pod své samostatné velení. Financování a početní stavy jsou víceméně stabilní. Probíhá snaha o modernizaci armády, která bohužel proběhla jen v malé míře.

4.3 Reformy AČR po vstupu do NATO — stav k roku 2005

Rok 1999 je dalším milníkem ve vývoji novodobé AČR. Konkrétně se jedná o vstup do NATO. ČR spolu s Polskem a Maďarskem se stávají prvními členskými státy bývalého východního bloku. V tomto období již pod hlavičkou NATO dokončuje svoji profesionalizaci a zapojuje se do několika zahraničních misí, přičemž některé z nich pokračují dodnes. Profesionalizace armády je opravdu velkým krokem na poli zajištění bezpečnosti ČR, a proto bude následovat lehké vybočení z doposud dodržované struktury práce.

4.3.1 Profesionalizace a modernizace

Dokončení profesionalizace 1.1.2005 předchází proces, jehož náznaky jsou již patrné v devadesátých letech. Jasně kontury profesionalizaci armády daly dvě, krátce po sobě jdoucí koncepce z let 2002 a 2003. Možnost profesionalizovat armádu je umožněno změnou bezpečnostních priorit. Se vstupem do NATO se ohrožení z devadesátých let v podobě lokálního konfliktu posouvá na hranice vnějších států NATO. Do popředí se dostává vedle kolektivní obrany vůči potenciálně nepřátelským nečlenským státům i ohrožení v podobě terorismu, především po 11. září 2001 a šíření zbraní hromadného ničení.⁵¹

⁴⁹ Polsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Slovensko.

⁵⁰ ČR se též zapojuje do několika misí OSN, do těchto misí je vysláno jen několik jednotek až desítek vojáků.

⁵¹ Bezpečnostní strategie ČR 2003; Praha, Ministerstvo obrany ČR, Dostupné z:

<http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

S profesionalizací končí povinná vojenská služba. Tímto krokem se postupně počty vojáků v činné službě snižují až na stav pohybující se mezi 21 000 až 24 000. Snižují se též počty vojáků v záloze. V *Koncepci mobilizace ozbrojených sil České republiky* se odhaduje, že ČR ztrácí každý rok 60 000 vojáků v záloze.⁵² Důvodem této ztráty je branný zákon platný od 1.1.2005, který sice zachovává branou povinnost všech občanů ČR ve věku 18-60, ale výkon této služby posouvá až na dobu ohrožení státu nebo válečného stavu. Záloha ozbrojených sil se skládala z povinné zálohy a aktivní zálohy. Do povinné zálohy patřili ti, jenž absolvovali základní vojenskou službu před 1.1.2005, byli vyřazeni z aktivních záloh, vojáci z povolání, kterým skončil služební poměr a jsou stále pod brannou povinností, dále ti, jenž byli odvedeni při odvodním řízení za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu před povoláním k výkonu mimořádné služby a propuštění z výkonu mimořádné služby, pokud mají brannou povinnost. V míru bylo cvičení vojáků v záloze v rozsahu až 12 týdnů dobrovolné na základě jejich písemné žádosti podané krajskému velitelství. Dále zde byla možnost výjimečného vojenského cvičení v rozsahu 14 dní, které vyhlášovala nařízením vláda. Zálohy by byly, v případě vyhlášení ohrožení státu nebo válečného stavu, využity jako doplnění počtů AČR, proto by se řádný výcvik a příprava konala až po vyhlášení těchto stavů.⁵³ Což výrazně omezuje rychlost nasazení těchto záloh

Je možné namítnout, že ČR je obklopena spojenci a nejbližší stát s potencionálem ohrožit ČR bylo v té době ekonomicky slabé Rusko, jenž je hranicím ČR poměrně vzdáleno (zhruba 750 km vzdálená Kaliningradská oblast), proto zvýšení doby reakce nevádí. Nebezpečí se přesunulo mimo hranice ČR. ČR nehrozí přímé napadení, čímž by se mohla prodloužit reakční doba, kterou má ČR k dispozici pro přípravu záloh. Problém vězí v pojmu kolektivní obrana. Útok nemusí být veden přímo na Českou republiku, nýbrž stačí útok na jakéhokoliv člena Aliance. Od roku 2002 se sice začínají formovat první aktivní zálohy⁵⁴ jejichž stav v roce 2004 dosáhl 1 312 vojáků v záloze, což ale stále není dostačující číslo. Tímto byla ohrožena bojeschopnost armády v rozsáhlém, déle trvajícím konfliktu. Z civilisty se pěšák nevytvoří za týden,⁵⁵ nemluvě o pozicích, kde se využívají sofistikovanější zbraňové systémy. Tento stav se dochoval až dodnes.

Druhým viditelným trendem po profesionalizaci je postupný pokles procenta HDP směřovaného do armády. Kořeny se dají hledat přibližně v roce 2002, kdy se ČR připravuje na vstup do EU. Tato příprava si vyžádala reformu veřejných financí. Právě kolize finančních

⁵² Koncepce mobilizace ozbrojených sil České republiky. In: . Praha, 2012. str. 7; Dostupné také z:

http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/koncepce-mobilizace.pdf

⁵³ Jak je to v současnosti s vojáky v záloze?. *Nová Armáda* [online]. 2011 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://nova-armada.webnode.cz/news/jak-je-to-v-soucasnosti-s-vojaky-v-zalozeh/>

⁵⁴ Tehdy Aktivní zálohy dobrovolné (AZD)

⁵⁵ Dle Koncepce výstavby profesionální AČR a mobilizace ozbrojených sil ČR přepracovaná na změněný zdrojový rámec 2003 měl výcvik trvat tři měsíce

a armádních reforem je začátkem nuceného omezování armádního rozpočtu. Toho si všímá Bohuslav Pernica ve své knize *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti* (2007). Dle Pernici je důvodem ke snižování výdajů na armádu kolize reforem. Těmi jsou reforma ozbrojených sil a finanční reforma, která je důsledkem snah o vstup do EU. Státy dávají přednost finanční reformě, čímž zákonitě trpí vojenské rozpočty, které se stávají zdrojem úspor.⁵⁶ To, že se stávají armádní rozpočty zdrojem úspor, je ale až druhým krokem. ČR si zajistila vstupem do NATO stabilní bezpečnostní prostředí. Tím, že si takto rozvázala ruce mohla ČR armádu vědomě, po dobu finančních reforem, zanedbat. Problémem se stává, že i po skončení finančních reforem a vstupu ČR do EU se situace nezlepšila, nýbrž zůstala v zajetých kolejkách. Až do roku 2014 se bezpečnostní prostředí víceméně nemění, a proto nebyl důvod vyjíždět ze zajetých kolejí.

S profesionalizací je neodbytně spojena modernizace. Tím, že dojde k poklesu vojáků v poli musí být armáda vybavena novými technologiemi, které zaplní vzniklou díru v počtech vojáků. Dalším důvodem modernizace je finanční stránka. Starší technika je náročnější na údržbu, a proto by nákup nové techniky ze střednědobého hlediska armádě ušetřil peníze. Na modernizaci má vliv, kromě výše zmíněných finančních omezení, nejspíš též politické odhodlání. Korupční skandály se týkají až příliš často nákupů nové výzbroje.⁵⁷ Částečně i z tohoto důvodu nechťejí politici činit rozhodnutí o velkých vojenských zakázkách.

Snahy modernizovat techniku začínají již v devadesátých letech. Armádě se do roku 2005 povedlo dokončit modernizaci tanků T-72, u nichž byl tender na modernizaci schválen v roce 1995 a nákup několika podzvukových letadel L-159 Alca. Bohužel se zakončenou profesionalizací se modernizace nerozběhla v dostatečném tempu a rozsahu. Modernizace, které se již dají spojit s profesionalizací, začínají v roce 2004 nákupem 14 stíhačů JAS 39 Gripen⁵⁸ na deset let. Později, v roce 2008, dochází k částečnému přezbrojení i u bojových vozidel pěchoty, a to nákupem kolového bojového vozidla pěchoty Pandur. Pandury ovšem nenahradila veškerá obrněná vozidla tohoto typu. Výrazný podíl stále mají obrněná vozidla sovětské výroby BMP-1 a BMP-2. Ještě pomalejší je nákup pěchotních zbraní. Až v roce 2011, dvanáct let po vstupu do NATO, dojde k přezbrojení z padesát let starých samopalů vz.58 na CZ 805 BREN, který používá standartní munici NATO 5.56x45 mm.

⁵⁶ PERNICA, Bohuslav. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.

⁵⁷ Například nákup transportních letadel CASA nebo nákup obrněnců Pandur II

⁵⁸ 12 JAS 39 C + 2 JAS 39 D

4.3.2 Struktura

Oproti devadesátým letům může pozorovat snížení bojových útvarů. Vojáci z povolání jsou organizováni do brigády rychlého nasazení, mechanizované brigády, dělostřelecké brigády, logistické brigády a ženijního praporu. S novým tisíciletím se začínají organizovat Aktivní zálohy pod velením krajských velitelství. Dochází též ke změnám na operačním stupni velení, který se v této době skládal z Velitelství společných sil a Velitelství sil podpory a výcviku.

4.3.3 Zahraniční mise

Jako v devadesátých letech se AČR zapojuje do zahraničních misí jak pod hlavičkou OSN, tak i v misích NATO. Novinkou jsou mise vedené EU. Co do rozsahu jsou mise v rámci OSN a EU malého rozsahu. Výjimkou je mise EUFOR, kde se nacházelo 84 vojáků.⁵⁹ Větší mise jsou vedeny v rámci NATO. AČR působí v misi ISAF, kde působí 56 vojáků. Největší misí v roce 2005, pak byla mise KFOR, kde bylo nasazeno 410 mužů.⁶⁰ ČR měla ve zmíněných misích 2,38 % své armády.

4.3.4 Shrnutí

Armáda v tomto období ztrácí schopnost bránit území vlastními silami. Nemá již dostatečně početnou armádu, která by obrany byla schopna. Začíná se proto spoléhat na kolektivní obranu vyplývající ze členství v NATO. Trendy započaté po profesionalizaci pozorujeme i v dnešní době. NATO zaručilo ČR klidné bezpečnostní prostředí na základě kolektivní obrany. To, že ČR na kolektivní obranu vsadila vše a přizpůsobila tomu svou armádu není chyba NATO. Poklidné bezpečnostní prostředí ČR nenutilo armádu výrazně modernizovat, či ji dokonce rozšiřovat. Defacto se po dobu dalších deseti let zachovává v oblasti armády status quo.

4.4 Současná situace a výhled do budoucna

Znakem dnešní doby je zhoršená bezpečnostní situace. Často se hovoří o obnovení Studené války, o hybridní válce, či o válce informační. Právě rok 2014 se zdá být zlomovým. V tomto roce začíná operovat teroristická skupina Islámský stát, která na svém vrcholu ovládne půlku Sýrie a Iráku a jejíž sympatizanti podnikají útoky ve Francii, Belgii a Německu.

⁵⁹ EUFOR Althea je mise v Bosně a Hercegovině, která převzala povinnosti mise SFOR

⁶⁰ Europe. *The Military Balance* [online]. 2005, 105(1), 45-106 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387589. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387589>

Jako státní aktér vyvolává největší obavy Ruská federace, která začala prosazovat agresivnější politiku proti svým sousedům.

4.4.1 Struktura

Velení AČR se oproti stavu z roku 2005 opět mění. V roce 2013 je rozděleno Velitelství společných sil na Velitelství pozemních sil a na Velitelství vzdušných sil. Výcvik a vzdělávání pak má na starost Velitelství výcviku – Vojenská akademie. Armádní útvary se oproti roku 2005 výrazně nemění. Momentálně jsou pod velením Velitelství pozemních sil dvě brigády (4. brigáda rychlého nasazení a 7. mechanizovaná brigáda) a několik dalších podpůrných jednotek.⁶¹ Dále zde existuje celkem 25 jednotek Aktivních záloh většinou v síle čet a rot. Čtrnáct pěších jednotek je organizováno pod krajskými vojenskými velitelstvími, zbylé jsou zařazeny pod profesionální jednotky. ČR též stále disponuje mimo Aktivních záloh i vojáky v záloze. Vojákem v záloze se stává každý voják propuštěný ze služebního poměru nevykonávající činnou službu. Vojákem v záloze se též může stát řadový občan dobrovolně, když podstoupí šestitýdenní vojenský výcvik.⁶²

4.4.2 Zahraniční mise

Největší zahraniční misí,⁶³ ve které se AČR momentálně angažuje probíhá v Afghánistánu pod hlavičkou NATO s názvem Operace Rozhodná Podpora. Větší počty vojáků též působí v zahraničních výcvikových misích v Mali a Iráku.⁶⁴ V těchto misích je dohromady nasazeno 1,3 % své armády. ČR se dále podílí menším dílem na několika dalších výcvikových, pozorovacích či ochranných misích pod hlavičkami různých mezinárodních organizací (především NATO, EU a OSN).

4.4.3. Budoucnost

Právě s rokem 2014 může pozorovat zastavení pádu a následný růst podílu výdajů armády na HDP. Postupně se zvedají i početní stavy armády. Právě zhoršení bezpečnostní situace začíná nutit ČR zaměřit se na nedostatky vytvořené během let po profesionalizaci. V *Koncepci výstavby Armády České republiky 2025* z roku 2015 si armáda stanovuje do roku 2020 doplnit rezervy na tabulkové počty, stabilizovat personální stavy, posílit roli aktivních záloh, modernizovat techniku, která je na konci své životnosti a minimalizovat redislokační a

⁶¹ 13. dělostřelecký pluk Jince, 15. ženijní pluk Bechyně, 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany Liberec, 53. pluk průzkumu a elektronického boje Heliodora Píky Opava, 14. pluk logistické podpory Pardubice

⁶² Zálohy ozbrojených sil ČR. Armáda České republiky [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/vycvik-a-nasazeni/zalohy-ozbrojenych-sil-cr-124974/>

⁶³ 267 vojáků

⁶⁴ Mise v Mali je vedena pod EU- přítomno 41 vojáků; Mise v Iráku je vedena NATO- přítomno 30 vojáků.

reorganizační změny. Do konce roku 2025 chce armáda dosáhnout doplnění personálu na stanovené počty (24 162 vojáků z povolání + 3 720 občanských zaměstnanců), při zachování poměru 20 % důstojníků, 30 % praporčíků a 50 % poddůstojníků s mužstvem. Koncepce též bere v potaz důležitost Aktivních záloh. Aktivní zálohy by do roku 2025 měly dosáhnout 5 000 příslušníků. Do téhož roku by měla armáda dotáhnout výměnu dosluhující techniky.⁶⁵ V této koncepci si tedy armáda nedává do budoucna za cíl rozšiřování o další útvary, nýbrž se bude snažit modernizovat svoji techniku spolu s výzbrojí a maximálně naplnit svůj doposud zanedbaný potenciál.

Vývoj AČR od roku jejího vzniku je ovlivňován především vývojem bezpečnostní situace v Evropě. Po pádu železné opony si ČR vybrala cestu přibližování se ke státům NATO s cílem o vstup do Aliance. S touto snahou je postupně armáda měněna dle vzoru Západu. Po vstupu do NATO a dosažení profesionalizace si ČR naplnila svá bezpečnostní předsevzetí a díky velmi klidnému bezpečnostnímu prostředí je armáda odsunuta na druhou kolej. Impuls ke zlepšení situace přineslo až zhoršení bezpečnostní situace. Jak se můžeme přesvědčit navyšování rozpočtu a zvýšená aktivita v náboru nových členů AČR začíná s rokem 2014. V roce 2014 se Ruská federace angažuje na Ukrajině. V Sýrii a Iráku se objevuje velmi agresivní teroristická organizace Islámský stát, která je zodpovědná za řadu teroristických útoků v Evropě. Kdybychom se dívali jen na příklad České republiky nešlo by rozlišit, zda špatný stav armády je důsledkem samotného členství v NATO nebo zda je ČR jen špatným spojencem spoléhající se na free-riding. Proto nyní bude následovat komparace AČR s Ozbrojenými silami Polské republiky, které by toto dilema mělo objasnit.

⁶⁵ Koncepce výstavby Armády České republiky 2025, Praha, Ministerstvo obrany ČR; str. 19-21; http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/KVA__R_ve_ejn__verze.pdf

Tabulka č. 2.1: Vývoj počtů a financování AČR

Rok	Výdaje (v mil. Kč)	HDP (v mld. Kč)	Podíl výdajů na HDP	Vojáci z povolání	Vojáci základní služby	Celkem
*1985	60 084	1098,42	5,47%	37 000	98 000	135 000
1993	23 776,60	910,6	2,61%	33 282	54 326	87 608
1994	27 007,70	1 037,50	2,60%	30 413	43 178	73 591
1995	28 275,20	1 252,10	2,26%	27 654	36 797	64 451
1996	30 508,80	1 414,00	2,16%	26 340	32 174	58 514
1997	31 328,30	1 650,00	1,90%	23 759	32 942	56 701
1998	37 643,10	1 820,70	2,07%	22 966	33 281	56 247
1999	41 688,10	1 849,00	2,25%	23 721	31 185	54 906
2000	44 669,70	1 900,00	2,35%	23 184	24 955	48 139
2001	44 977,50	2 139,00	2,10%	20 627	21 235	41 862
2002	48 924,10	2 192,00	2,23%	21 249	19 783	41 032
2003	53 193,90	2 405,00	2,21%	21 055	6 359	27 414
2004	52 481,20	2 757,00	1,90%	22 145	0	22 145
2005	58 445,00	2 920,00	2,00%	23 110	0	23 110
2006	55 358,40	3 222,00	1,72%	24 229	0	24 229
2007	54 948,80	3 535,00	1,55%	24 334	0	24 334
2008	49 827,10	3 689,00	1,35%	24 103	0	24 103
2009	51 823,90	3 627,00	1,43%	23 136	0	23 136
2010	47 705,70	3 693,00	1,29%	22 261	0	22 261
2011	43 785,20	3 743,00	1,17%	21 751	0	21 751
2012	42 007,20	3 820,00	1,10%	21 733	0	21 733
2013	40 765,30	3 855,00	1,06%	21 011	0	21 011
2014	39 057,20	4 284,00	0,91%	20 864	0	20 864
2015	43 373,80	4 495,00	0,96%	21 970	0	21 970
2016	44 238,70	4 719,00	1,01%	23 184	0	23 184
**2017	52 535,00	4 885,00	1,08%	24 251	0	24 251

* Data k roku 1985 pochází z (2009) NATO and Non - NATO Europe, The Military Balance, 98:1, 30-100, DOI: 10.1080/04597229808460117; Data byla dostupná jen pro celé Československo, proto byla čísla upravena ve stejném poměru (2:1), jako v případě rozdělení armády při rozpadu ČSFR. Ceny odpovídají cenám v roce 1997.

** Čísla k roku 2017 jsou dle rozpočtu, nikoliv reálná jako pro roky 1993-2016

Zdroj pro roky 1993.2017: Ministerstvo obrany ČR; <http://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

5. Ozbrojené síly Polské republiky

Ozbrojené síly Polské republiky (dále OSPR) sdílí podobný vývoj v druhé polovině dvacátého století s Armádou České republiky. Obě armády jsou během Studené války armádami konskripčními spojené v alianci Varšavské smlouvy. Oba státy se po skončení Studené války rozhodly jít cestou postupného sblížení s NATO zakončené jejich vstupem do Severoatlantické aliance v roce 1999. Oba státy si po tomto datu prochází profesionalizací a snahou o modernizaci svých armád. Přesto se oba státy v roce 2017 liší ať už se jedná o jejich financování, či dokončení modernizace.

5.1 Poslední roky ve Varšavském paktu

Polská lidová armáda (dále PLA) je stejně jako ČSLA členem Varšavské smlouvy. Stejně jako ČSLA je masivní a konskripční armádou čítající v míru 347 000 příslušníků,⁶⁶ tisíce tanků a dalších obrněnců. K roku 1985 činí výdaje na armádu 8 % HDP.⁶⁷

5.1.1 Struktura

Pozemní síly PLA byly rozděleny do tří vojenských oblastí s vlastním velitelstvím.⁶⁸ Do těchto oblastí bylo rozděleno třináct divizí. Mimo tyto oblasti pak stála výsadková divize a vylodovací divize přiřazené přímo pod frontové velení.⁶⁹ Vzdušné síly se skládaly z Letectva a Sil protivzdušné obrany. Samostatnou funkci hrálo Námořnictvo

5.1.2 Zahraniční mise

Polská lidová republika se účastnila peacekeepingových misí již od roku 1953.⁷⁰ Stejně jako v případě ČSSR se do těchto misí nezapojovaly větší jednotky, nýbrž byly zapojeny menší počty důstojníků.

5.1.3 Shrnutí

PLA se v tomto období v rámci struktury výrazně neliší od ČSLA. Rozdíly v početnosti obou armád logicky vychází z velmi rozdílné rozlohy a populace obou států. V rámci zahraničních misí se PLA angažuje dříve než ČSLA, ale rozsah těchto misí je u obou armád podobný.

⁶⁶ VARŠAVSKÁ SMLOUVA. *Československá lidová armáda* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/vs/varsavskasmlouva.htm>

⁶⁷ Viz tabulka 2.2

⁶⁸ Pomofánské, Varšavské a Slezské

⁶⁹ How big was the Army of Communist Poland at its peak in the Cold War?. *Quora* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.quora.com/How-big-was-the-Army-of-Communist-Poland-at-its-peak-in-the-Cold-War>

⁷⁰ Peace and security. Ministry of Foreign Affairs Republik of Poland [online]. Varšava [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: http://www.ms.gov.pl/en/foreign_policy/international_organisations/united_nations/peace_and_security/

5.2 Na cestě do NATO — stav k roku 1997

V devadesátých letech polskému smýšlení o bezpečnostních rizicích dominuje nebezpečí externí. Stejně jako ČR si Polsko uvědomuje možnost i vnitřních nebezpečí, jako je například přírodní katastrofa, politická nestabilita atd. Přesto obrana vůči externímu zdroji nebezpečí zůstává vnímána jako ta nejdůležitější.⁷¹ Svou vůli vstoupit do NATO deklaruje Polsko stejně jako ČR hned na začátku devadesátých let.

OSPR byla v devadesátých letech armádou konskripční. Stejně jako u AČR dochází k postupnému snižování doby základní vojenské služby a tím i k redukci armády. V polském případě ovšem je toto snižování pozvolnější. V roce 1997 Poláci museli odsloužit osmáct měsíců, kdežto v ČR v této době je již základní vojenská služba zkrácena od roku 1993 na dvanáct měsíců. Redukce armády tedy probíhá, ovšem ne takovým tempem jako v ČR.

5.2.1 Struktura

Pozemní síly OSPR si na rozdíl od AČR zachovávají divizní systém. V roce 1997 byly organizovány do čtyř vojenských oblastí s vlastním velitelstvím.⁷² Námořnictvo a letectvo mají po jednom velitelství. Nejsilnější z oblastních velitelství je Slezské velitelství, které má pod svým velením čtyři divize a šest brigád. Varšavské velitelství je složeno ze tří divizí a čtyř brigád. Pomořanské velitelství má pod sebou dvě divize a tři brigády. Čtvrtým a zároveň nejmenším oblastním velitelstvím je Krakovské oblastní velitelství složené z velitelství vzdušné jízdní divize a pěti brigád.⁷³

5.2.2 Zahraniční mise

Polsko, stejně jako ČR, se účastní misí OSN i NATO. V rámci OSN nevysílá, na rozdíl od ČR, jen malé počty pozorovatelů, nýbrž se zapojuje i v rozsáhlejších měřítku. Příkladem můžou být mise UNIFIL a UNDOF, kam Polsko vysílá několik stovek vojáků.⁷⁴ Stejně jako ČR se pak zapojuje do misí vedených NATO, a to do IFOR, SFOR, a SFOR II. Do mise SFOR, probíhající během sledovaného roku 1997, je zapojeno 450 členů OSPR.⁷⁵ V misích UNIFIL, UNDOF a SFOR má Polsko nasazeno 0,6 % své armády.

⁷¹ BRÁZOVÁ, Věra-Karin a Rafał WIŚNIEWSKI. System thinking in the czech and polish strategic documents. *Obrana a strategie*. 2017, [online]. 17(2) [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: http://www.obranaastrategie.cz/en/archive/volume-2017/2-2017/articles/system-thinking-in-the-czech-and-polish-strategic-documents.html#_WtdtMy5uaUk

⁷² Pomořanské, Slezské, Krakovské a Varšavské

⁷³ NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance* [online]. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

⁷⁴ UNFIL: 629, UNDOF: 354

⁷⁵ NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance* [online]. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

5.2.4 Shrnutí

V devadesátých letech se Polsko v otázkách své armády chová velmi podobně jako ČR. Dochází k redukci armády především postupným snižováním doby základní vojenské služby. Na rozdíl od AČR se u OSPR snižování doby základní služby neprovádí rychlým snižováním během několika mála let, nýbrž postupným poklesem během delšího časového úseku. V rámci struktury si OSPR zachovávají divizní systém. Tak jako v případě AČR probíhá reorganizace velení. V rámci zahraničních misí je Polsko, co se rozsahu misí týká, aktivnější. I když možnost nasadit větší počet jednotek může souviset s větší armádou, kterou Polsko disponovalo.

5.3 Reformy po vstupu do NATO — stav k roku 2005

V případě Polska vstup do NATO rozhybal transformaci Ozbrojených sil Polské republiky. Cíle transformace byly popsány v *Programu restrukturalizace a technické modernizace Ozbrojených sil Polské republiky na roky 2001–2005*. Transformace, tak jako v případě AČR, měla za cíl dosáhnout interoperability s armádami členských států NATO, redukovat početní stav armády, modernizovat její techniku a vytvořit jednotky rychlého nasazení.⁷⁶ Polsko disponovalo stále nadbytečnými rezervami a stárnoucí technikou, které vyžadovaly velkou finanční částku k jejich udržování. Ušetřené peníze z redukce personálu, materiálních zásob a prodejem nadbytečných vojenských pozemků měly být přelity do modernizačních snah. Na rozdíl od ČR si Polsko uvědomovalo nutné stabilní financování pro správnou implementaci těchto reforem. Minimální výdaje obraného rozpočtu byly stanoveny po dobu implementace na 1,95 % HDP.⁷⁷ Jak si můžeme všimnout v Tabulce 3.2 ani Polsko nedokázalo své předsevzetí úplně dodržet. Podíl výdajů na HDP se ovšem nepohybuje hluboko pod stanovenou hranicí a zároveň je do roku 2009 poměrně stabilní.

5.3.1 Profesionalizace a modernizace

OSPR se své profesionalizace dočkává v roce 2009. Oproti AČR je tedy opožděna o čtyři roky. Na rozdíl od AČR měly OSPR snižování doby základní vojenské služby rozloženou do vícero let s devíti měsíční fází navíc. Pozoruhodným se stává financování po dokončení profesionalizace. Jak u OSPR, tak i u AČR se podíl výdajů na HDP propadá s rokem profesionalizace. Alternativním vysvětlením polského propadu může být začátek

⁷⁶ Polsko si stanovilo za cíl mít do roku 2008 1/3 armády organizovanou dle standardů NATO.

⁷⁷ KOMOROWSKI, Bronislaw. Reforming Poland's military. [online]. NATO Review. 2001. [cit. 16.4.2018], Dostupné z: <https://www.nato.int/docu/review/2001/Peacekeeping-Challenge/Reforming-Poland-military/EN/index.htm>

světové finanční krize. U AČR se toto vysvětlení nenabízí, jelikož pokles začíná již dva roky před zmíněnou krizí. Jak si též můžeme všimnout, pokles podílu výdajů na HDP je u obou států různě intenzivní. U AČR je možno napříč lety pozorovat nezastavující se pokles, kdežto u OSPR vidíme jednorázové snížení, po němž je nová hladina opět po řadu let stabilní. V obou státech přichází další změna v oblasti financování armády až se změnou bezpečnostního prostředí v roce 2014.

Jak již bylo zmíněno OSPR se rozhodly, stejně jako AČR, vydat se cestou modernizace své techniky s ohledem na standarty NATO. Polsko vyřadilo zastaralé tanky T-55, zmodernizovalo část tanků T-72 a zároveň v roce 2003 přikoupilo nové tanky Leopard 2.⁷⁸ Podobně jako ČR se Polsko zachovalo v modernizaci svých bojových vozidel pěchoty. Polsko částečně nahradilo sovětská BMP-1 novými KTO Rosomák, které vyrábí na základě zakoupené licence z Finska. V oblasti letectva šlo Polsko odlišnou cestou. V roce 2006 bylo polské letectvo vybaveno americkými stíhačkami F-16. Tyto stíhačky byly přímo zakoupeny, nikoliv pronajaty jako v případě českých Gripenů. Poláci si též zachovali staré stíhačky sovětské výroby MiG-29 a SU-22. V oblasti vrtulníkového vojska Poláci, stejně jako v Čechách, nadále spoléhají na sovětské vrtulníky Mi-24.

Na modernizaci OSPR můžeme pozorovat větší vážnost věnované interoperabilitě s NATO. Dobrým příkladem je modernizace hlavní osobní zbraně. Jak bylo zmíněno v podkapitole o modernizaci AČR, ČR pro svou armádu zakupuje nové útočné pušky CZ 805 BREN, které jsou schopné pojmout standartní munici NATO, až v roce 2011. Polská armáda zavádí zbraň se stejnou ráží⁷⁹ již v roce 1997. Tento příklad se může zdát banální, ale to, že AČR tuto akvizici odkládalo je dalším náznakem nižší motivace dbát na svou obranu.

5.3.2 Struktura

Oproti devadesátým letům jsou pozemní síly organizovány do dvou oblastních velitelství. Námořní a letecké velitelství zůstávají. Na rozdíl od AČR, OSPR zůstávají u divizní struktury armády. K roku 2005 Polsko disponovalo čtyřmi divizemi⁸⁰ a sedmnácti samostatnými brigádami.⁸¹ Zálohy OSPR mají oproti AČR propracovanější strukturu. Rezervy jsou dělené dle jejich připravenosti. Rezervy jsou dělené dle jejich připravenosti. Do

⁷⁸ V roce 2003 zakoupena varianta 2A4. V roce 2013 přikoupena verze 2A5. Verze 2A4 by měla být do konce roku 2018 modernizována na Leopard 2PL.

⁷⁹ WZ. 1996 Beryl, později modifikována na wz.2004

⁸⁰ 1 obrněná divize + 3 divize mechanizované pěchoty

⁸¹ 7 brigád územní obrany + 2 ženijní brigády + 2 brigády mechanizované pěchoty + 1 horská brigáda + 2 dělostřelecké brigády + 1 obrněná brigáda + 1 vzdušná kavalérie + 1 brigáda vzdušného útoku; Zdroj: Europe. *The Military Balance* [online]. 2005, **105**(1), 45-106 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387589. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387589>

první skupiny, tzv. připravenostní, spadají nejlépe vycvičení a nejmladší rezervisté. Z této skupiny by bylo čerpáno v případě mobilizace. Druhou skupinou jsou kvalifikovaní rezervisté, kteří jsou využíváni k rotaci na mobilizačních postech během míru. Třetí skupinou jsou pasivní rezervisté. Do této skupiny patří všichni rezervisté do 60-ti let v případě důstojníků a 50-ti let v případě mužstva a poddůstojníků. Tyto rezervy by byly využity k doplnění případných ztrát během války. Během zařazení do zálohy nesmí celková doba cvičení přesáhnout 12 měsíců.⁸²

5.3.3 Zahraniční mise

Stejně jako ČR se OSZP zapojují kromě misí OSN a NATO i do mise EU. Touto misí je jako v případě ČR mise EUFOR v Bosně a Hercegovině.⁸³ V rámci OSN zůstávají největšími misemi, ve kterých Polsko v roce 2005 působí, mise UNFIL a UNDOF.⁸⁴ Do ostatních misí OSN jsou vysíláni pozorovatelé v rozsahu jednotlivců. V rámci NATO se OSZP zapojují nejvíce do mise KFOR, kam je odeslána jednotka o síle jednoho praporu.⁸⁵ Menší počet vojáků působí v Afghánistánu v rámci operace Enduring freedom a ISAF.⁸⁶ Polsko se též v roce 2003 zapojilo spolu s USA, Austrálií a Spojeným královstvím do invaze Iráku. K roku 2005 mělo Polsko v Iráku jednu brigádu mechanizované pěchoty.⁸⁷ Dohromady Polsko nasazuje 3 % své armády.

5.3.4 Shrnutí

OSPR si v tomto období prochází velmi podobným vývojem jako AČR. OSPR se se čtyř letým zpožděním oproti AČR profesionalizují. Stejně jako v případě AČR je modernizace OSPR rozprostřena od devadesátých let až po současnost. Rozdílem v modernizaci je u obou států její rozsah. Polsko se oproti ČR pouští do mnohem „odvážnějších“ nákupů nové techniky. Navíc se Polsko snaží udržet stabilní finanční prostředí své armády, což je v kontrastu se situací v ČR. Tím, že se, oproti ČR, v tomto poměrně bezpečném období Polsku podařilo financování udržet vysoké úrovni nebylo zvýšení bojeschopnosti armády, po změně bezpečnostního klimatu, tak náročné.

⁸² NATIONAL RESERVE FORCES STATUS- Poland. *NATO, National reserves forces committee* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/nrfc/database/poland.pdf>

⁸³ EUFOR: 287 vojáků

⁸⁴ UNFIL: 236 vojáků, UNDOF: 340 vojáků

⁸⁵ Až 1500 vojáků

⁸⁶ KFOR: 574 vojáků, ISAF: 22 vojáků, Enduring freedom: 87 vojáků

⁸⁷ Europe. *The Military Balance* [online]. 2005, 105(1), 45-106 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387589. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387589>; Dle definice Military balance má jedna brigáda 2500–3000 příslušníků.

5.4 Současné a budoucí OSPR

V dnešní době význam Polska pro NATO roste. Logicky je to první větší stát NATO nacházející se v blízkosti Ruské federace. Díky zhoršujícím se vztahům mezi státy NATO a Ruskou federací nelze očekávat, že by tomu bylo do budoucna jinak. NATO potřebuje silnou Polskou armádu stejně jako Polsko potřebuje podporu vůči silnějším a historicky negativně vnímanému sousedovi. Po událostech na východě Ukrajiny a Krymském poloostrově v roce 2014 jsou OSPR stejně jako v českém případě pod větší péčí vlády. Stejně jako v případě AČR můžeme u OSPR pozorovat zvýšení podílu výdajů na HDP během roku 2014. Rozdíl mezi oběma státy se nachází v rychlosti nárůstu tohoto podílu. Jak se můžeme přesvědčit v Tabulkách 2.1 a 2.2 je nárůst v případě OSPR skokový, naopak u AČR velmi pozvolný.

5.4.1 Struktura

Momentálně se OSPR skládají z pěti částí,⁸⁸ které přímo podléhají velení ve Varšavě. Dochází tedy k centralizaci velení. Pozemní síly se skládají ze čtyř divízi, dvou vzdušných brigád a dalších menších podpůrných jednotek.⁸⁹ Momentální struktura záloh OSPR je organizována do Národních záložních sil. Ty pod sebou spojují jak bývalé profesionální vojáky, tak i občany, kteří prošli základní vojenskou službou před profesionalizací. Možnost vstoupit do záloh mají dobrovolně i ti, kteří vojenským výcvikem neprošli, tedy bude jim poskytnut po vstupu do záloh. Na rozdíl od AČR, polské zálohy nevytváří nové útvary, nýbrž jsou přímo zařazeny pod již existující útvary. Každému záložníku je poskytnuta smlouva na 2-6 let. Organizace záloh OSPR je podobná jako Aktivní zálohy AČR. Záložníci v době míru provozují svá civilní zaměstnání až do povolání do služby. V případě povolání do služby záložníci pobírají stejný plat jako profesionálové.⁹⁰

5.4.2 Zahraniční mise

Oproti roku 2005 je množství vojáků nasazených v zahraničí výrazně menší. Polsko již v zahraničí neudrhuje tak rozsáhlé síly jako v případě invaze do Iráku. V Iráku zůstává jen šedesát vojáků v rámci Operace Inherent Resolve, spolu se čtyřmi F-16 umístěných v Kuvajtu. V misích pod hlavičkou NATO působí Polsko v misi KFOR, Operaci Resolute Support a

⁸⁸ Pozemní síly, Vzdušné síly, Námořnictvo, Speciální síly, Síly územní obrany

⁸⁹ Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

⁹⁰ National Reserve Forces. *Ministry of national defence of Republik of Poland* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: http://archiwalny.mon.gov.pl/en/strona/319/LG_249

Enhanced Forward Presence.⁹¹ V rámci EU zůstává Polsko v misi EUFOR.⁹² V těchto misích je nasazeno 0,5 % OSPR. Dále Polsko pokračuje v pozorovacích misích v OSCE, EU a OSN.⁹³

5.4.3 Budoucnost

Do budoucna se dá očekávat „renesance“ OSPR. Polsko se dle své *Koncepce obrany Polské republiky* chystá do roku 2032 mít „jednu z nejmodernějších a nejpočetnějších armád Evropy.“⁹⁴ Tohoto cíle se bude snažit dosáhnout navýšením rozpočtu⁹⁵ a rozšířením svých stavů až na 200 000 vojáků.⁹⁶ Dojde též k další modernizaci techniky,⁹⁷ reorganizaci velení, zintenzivnění výcviku⁹⁸ a zlepšení schopností na poli kyberprostoru. Během modernizace by mělo až 70 % vyčleněných finančních prostředků putovat na nákup od tuzemského obraného průmyslu.⁹⁹

Právě výhled do plánované budoucnosti obou armád je zřejmě nejlepším oknem do současné situace. V případě AČR je hlavní snahou do roku 2025 doplnit své jednotky na plný stav a dosáhnout alespoň na 1,4 % podíl výdajů na HDP. V kontrastu toho jsou pak výše zmíněné polské plány, které si za podobnou dobu dávají za cíl armádu dostat mezi Evropskou špičku.

Na tomto příkladu je tedy možno říci, že NATO přímo nesnižuje bojeschopnost armády, nýbrž poskytuje státům jako je ČR¹⁰⁰ možnost zaštitit se silným aliančním svazkem a přesedlat na free-riding. Naopak státy jako Polsko dokáží vytvořit mírovou armádu určenou k obraně státu schopnou rozsáhlejšího nasazení mimo území Polska. Armády si prošly, sice v různém čase a intenzitě, velmi podobnými reformami, přesto je stav obou armád rozdílný. Jak si můžeme všimnout v Polském případě bezpečnostní klima prvních deseti let mělo též vliv na rozvoj OSPR.

⁹¹ KFOR: 240 vojáků, Operace Resolut Support: 220 vojáků, Enhanced Forward Presence (Lotyšsko): 160 vojáků

⁹² 39 vojáků

⁹³ Chapter Four: Europe. The Military Balance [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

⁹⁴ The Defence Concept of the Republic of Poland [online]. Varšava, *Ministerstwo Obrony Narodowej*, str 44, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: http://en.mon.gov.pl/p/pliki/dokumenty/rozne/2017/07/korp_web_13_06_2017.pdf

⁹⁵ Do konce roku 2030 chce Polsko mít výdaje armády na 2,5 % HDP.

⁹⁶ Toho chce armáda dosáhnout především zvýšením prestiže a konkurence schopnosti na trhu práce. Plánuje se plnohodnotné vytvoření čtvrté divize.

⁹⁷ Stejně jako AČR se chce odpoutat od závislosti na Rusku v podobě používané techniky. Polsko plánuje nakoupit nové tanky, vrtulníky a momentálně pracuje na vývoji nové stíhačky pod krycím názvem Harpie

⁹⁸ Plánuje se zavedení dobrovolného vojenského výcviku

⁹⁹ 70% of Armed Forces modernisation expenditures will go to the Polish defence industry?. *Defence24.com* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.defence24.com/70-of-armed-forces-modernisation-expenditures-will-go-to-the-polish-defence-industry>

¹⁰⁰ Menší státy ve velmi klidném bezpečnostním prostředí

Tabulka č. 2.2: Vývoj počtů a financování Polské armády

Rok	Výdaje na obranu (mil USD)	% z HDP	Celkový počet vojáků
1985	8 202	8,1	319 000
1997	3 073	2,3	241 800
1998	3 356	2,2	240 700
1999	3 222	2	240 700
2000	3 092	2	217 300
2001	3 431	2	206 000
2002	3 496	1,8	163 000
2003	3 824	1,8	163 000
2004	4 452	1,8	141 000
2005	5 325	1,86	141 000
2006	5 806	1,79	142 000
2007	7 303	1,9	142 000
2008	10 176	1,94	127 000
2009	7 297	1,68	122 000
2010	8 483	1,77	100 000
2011	9 227	1,73	100 000
2012	8 552	1,75	100 000
2013	8 967	1,74	96 000
2014	10 154	1,91	99 000
2015	10 128	2,14	99 000
2016	9 101	1,94	99 000
2017	9 837	1,93	99 000
2018	xxxx	xxxx	105 000

Zdroj *The Military Balance* [online]. 1998-2018(98-118) [cit. 2018-05-11].

6 Armáda Finska

AF se je po celou sledovanou dobu armádou neutrálního státu, popřípadě státu bez aliance. Z tohoto důvodu je AF primárně orientována na obranu území Finska. Orientace na obranu ovšem Finsku nebrání být poměrně aktivním participantem v mírových misích OSN, EU či NATO. Jak se přesvědčíme v následujících řádcích vývoj AF je ovlivňován podobnými trendy, ale změny jsou oproti výše sledovaným státům graduálního charakteru bez závažných zvrátů.

6.1 Poslední léta Studené války

V období Studené války je Finsko oficiálně neutrálním státem, i když jeho zahraniční a částečně i bezpečnostní politika je velmi omezena na vůli Sovětského svazu. Armáda Finska (dále AF) je armádou konskripční, a jako armáda neutrálního státu, se již od začátku Studené války orientuje na obranu teritoria. V době míru AF čítá 30 000 vojáků. V případě mobilizace by se její stavy rozšířily až o 250 000. Finsko jako největší hrozbu vnímalo napadení z venčí. Za nejpravděpodobnější se považovalo napadení důsledkem konfliktu mezi tehdejšími supervelmocemi.¹⁰¹

6.1.1 Struktura

AF je organizována do sedmi vojenských oblastí. V těchto oblastech se v míru nacházelo 8 brigád. Pro mobilizaci bylo vytvořeno 23 vojenských okresů, které by organizovaly případnou mobilizaci regionálních jednotek. Po mobilizaci bylo Finsko schopno nasadit dvě obrněné brigády, 11 jager brigád a 14 pěších brigád. Jedna brigáda čítala 5000 až 7000 mužů. Velitelství Námořnictva a Letectva jsou podřízena přímo Generálnímu štábu.¹⁰²

6.2 Devadesátá léta

Po skončení Studené války již Finsko nelze považovat za neutrální stát. Se vstupem do EU v roce 1995 se jedná spíše o stát nespojený v alianci s odpovědnou národní obranou.¹⁰³ Finsko se při své obraně spoléhá stále na svou konskripční armádu. Doba základní vojenské služby jen pro muže trvala 6–12 měsíců. Delší, dvanáctiměsíční služba bylo možná pro důstojníky a vojáky se speciálními povinnostmi. Každý rok se 35 000 rezervistů povinně účastnilo obnovovacího výcviku. Délka tohoto výcviku se liší s hodnotí. Pro řadového

¹⁰¹ VISURI, Pekka. *EVOLUTION OF THE FINNISH MILITARY DOCTRINE 1945-1985* [online]. Helsinky, 1990 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119958/FDS%201%20OCR.pdf?sequence=2>, (str. 57-65)

¹⁰² VISURI, Pekka. *EVOLUTION OF THE FINNISH MILITARY DOCTRINE 1945-1985* [online]. Helsinky, 1990 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119958/FDS%201%20OCR.pdf?sequence=2>

¹⁰³ TÖRNUDD, Klaus. Finnish Neutrality Policy during the Cold War. Ministry for Foreign Affairs of Finland [online]. 2005 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.finland.lv/public/default.aspx?contentid=128377&nodeid=38434&contentlan=2&culture=en-US>

rezervistu byla délka obnovovacího výcviku stanovena na 40 dní, u poddůstojníků na 75 dní a u důstojníků na 100 dní.¹⁰⁴ Jak je patrné v Tabulce 4, výdaje na obranu i početní stavy oproti roku 1985 klesají. Jedná se tedy o všeobecný trend, který je stejný pro všechny sledované státy.

6.2.1 Struktura

K roku 1997 byla AF organizována do tří velitelství. Každé velitelství spravovalo několik vojenských územních celků, ve kterých byly v případě potřeby mobilizovány zálohy. Navíc každé velitelství mělo pod svým velením několik útvarů v činné službě. Některé útvary měly v době míru jen výcvikovou roli. K roku 1997 AF disponovala dvaceti šesti brigádami (včetně výcvikových).¹⁰⁵ K roku 1997 sloužilo v pozemních silách 5 000 profesionálů, zbylý počet, tedy 19 000, tvořili branci v základní vojenské službě. V případě mobilizace by 300 000 rezervistů doplnilo již vytvořené útvary. Dalších 200 000 by vytvořilo územní jednotky.¹⁰⁶ V roce 1996 bylo rozhodnuto o vytvoření jednotky rychlého nasazení, která se stala plně funkční v roce 1998.

6.2.2 Zahraniční mise

Finsko se na zahraničních misích OSN podílí od roku 1956. K roku 1997 působí celkem ve dvanácti misích OSN. Nejvíce vojáků nasadilo Finsko v Makedonii (UNPREDEP) a Libanonu (UNIFIL).¹⁰⁷ V těchto misích je nasazeno 2,2 % AF. Finsko se též zapojuje do misí NATO v bývalé Jugoslávii, a to do IFOR, SFOR a SFOR.

6.3 Nové milénium

S novým tisíciletím se finská bezpečnostní politika významně nemění a díky tomu se též nemění ani AF. AF je stále armádou konskripční. Doba základní vojenské služby je rozšířena o možnou délku služby v rozsahu devíti měsíců. Základní vojenská služba tedy trvá 6-9-12 měsíců, a to dle hodnosti. Stále platily obnovovací cvičení v rozsahu z roku 1997. Tato cvičení jsou povinná pro muže do 50 let.¹⁰⁸

¹⁰⁴NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance [online]*. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

¹⁰⁵ 2 obrněné brigády + 14 pěších brigád + 10 Jaeger brigád

¹⁰⁶NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance [online]*. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

¹⁰⁷ UNPREDEP:218 vojáků UNIFIL: 490 vojáků; Zdroj: (2009) NATO and Non - NATO Europe, *The Military Balance*, 98:1, 30-100, DOI: 10.1080/04597229808460117

¹⁰⁸ NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance [online]*. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

6.3.1 Modernizace

AF se na rozdíl od AČR a OSPR během osmdesátých a devadesátých let spoléhají jak na „Východní“, tak na „Západní“ techniku. V oblasti tanků a obrněných vozidel se Finové spoléhají na sovětskou výrobu v podobě tanků T-55 a T-72 a obrněných vozidel BMP-1, BMP-2 a BTR-60. V rámci letectva Finové využívali americké F-18 nebo švédské SAAB-35. I Finové si uvědomují, že s novým tisíciletím již jejich vojenská technika postupně zastarává. Finsko je v oblasti modernizace otevřené produkci jak ze západní Evropy, tak i z Ruska či Asie. Za první větší nákup nové techniky se dá považovat nákup německých tanků Leopard 2A4. Nákup 124 tanků byl uzavřen v roce 2002. Posléze, v roce 2004, dochází k částečnému přezbrojení u bojových vozidel pěchoty, kdy Finsko zakupuje 102 švédských CV9030. V roce 2013 probíhaly též rozhovory mezi ministerstvy obrany Finska a Ruska o rozšíření vojenských kontraktů. V oblasti dělostřelectva se AF zajímala o jihokorejské 155 mm samohybné houfnice K9, které zakoupila v roce 2017, jenž by měly být dodány do konce roku 2019.¹⁰⁹ Je tedy zřejmé, že Finsko spoléhá na nákup z ciziny, nikoliv na produkci vlastního obraného průmyslu.

6.3.2 Struktura

Velení FA v tomto období sice zůstává identické jako v roce 1997, ale s tím rozdílem, že již je v proudu reorganizace, která předpokládala do roku 2008 nahrazení tehdejší struktury velení sedmi vojenskými oblastmi. V činné službě zůstává deset regionálních brigád. V případě mobilizace by došlo k doplnění dalších 22 rezervních brigád. Mimo tyto jednotky určené k obraně teritoria Finsko disponuje již zmiňovanou profesionální jednotkou rychlého nasazení o síle praporu.¹¹⁰

6.3.3 Zahraniční mise

V rámci zahraničních misí je nasazení Finů přibližně stejné jako v roce 1997. Stále se podílí na pozorovatelských misích OSN. Finská armáda stále zůstává v Bosně a Hercegovině v rámci mise EUFOR, která navazuje na mise vedené NATO.¹¹¹ Přestože Finsko není členem NATO, dále se podílí na její některých misích. Konkrétně se jedná o mise KFOR a ISAF.¹¹² Ve zmíněných misích je nasazeno 2,8 % AF.

¹⁰⁹ Finland - Army (Maavoimat) - Modernization. *Global security* [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/fi-maavoimat-modernization.htm>

¹¹⁰ 2 obrněné + 11 pěších + 9 jaeger; Zdroj: Europe: Non-Nato. *The Military Balance* [online]. 2005, 105(1), 107-150 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387613. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387613>

¹¹¹ EUFOR: 200 vojáků

¹¹² KFOR: 510 vojáků, ISAF: 83 vojáků; Zdroj: Odcit. 112

6.4 Současná a budoucí AF

Současná AF se příliš neliší od AF z roku 2005. Stále se jedná o armádu konskripční orientovanou na obranu teritoria. Hlavní změny probíhají v oblasti délky základní vojenské služby a obnovovacích cvičení. V případě základní vojenské služby se doba služby zkrátila o půl měsíce na všech stupních.¹¹³ Naopak obnovovací výcvik je na všech stupních prodloužen o dvojnásobek oproti délce z roku 2005.¹¹⁴ Počet účastníků těchto každoročních cvičení je snižován na 18 000. V případě mobilizace je Finsko schopno nasadit až 280 000 vojáků.¹¹⁵

Velmi zajímavým se stává financování AF. Na rozdíl od Polska a České republiky události z roku 2014 nechávají v tomto ohledu Finsko poměrně chladným. Oproti zvyšování rozpočtů u sledovaných členských států NATO je u Finska naopak rok 2014 rokem největšího poklesu výdajů na armádu v absolutních číslech. Tuto odlišnost od obou sledovaných států NATO, lze vysvětlit dvěma způsoby. Pokud by Finsko bylo členem NATO, dalo by se předpokládat, že jeho vztahy s Ruskou federací by byly na stejné úrovni jako je to u většiny států NATO, tedy zhoršené. Členství v NATO by tedy mohlo přinést zhoršení bezpečnostní situace. Pokud by bylo Finsko členem NATO dalo by se předpokládat, že by se finanční i početní zdroje pohybovaly velmi podobně jako v případě ČR a Polska. Druhým možným důvodem je možnost naplnění všech potřeb armády. AF mohla usoudit, že další akvizice by nemohly být efektivně využity nebo by nepřinesly dostatečnou výhodu.

6.4.1 Struktura

Struktura AF se oproti roku 2005 též významně nemění. Je vytvořena jedna brigáda navíc oproti roku 2005. Struktura velení zůstává neměnná. Námořnictvo je vedeno velitelstvím v Turku. Letectvo je rozděleno do tří územních velitelství.¹¹⁶

6.4.2 Zahraniční mise

Finsko se stále účastní misí OSN, EU i NATO. Oproti roku 2005 se množství zapojených členů AF do zahraničních misí snižuje. Nejvíce vojáků (301) má Finsko nasazeno v misi UNIFIL v Libanonu což činí 1,3 %.¹¹⁷

¹¹³ Délka základní služby je nyní rozdělena na 5,5 - 8,5 - 11,5 měsíce

¹¹⁴ Nyní 80-150-200 dní

¹¹⁵ Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

¹¹⁶ Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

¹¹⁷ Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

6.4.3 Budoucnost

I Finsko začíná, sice se zpožděním, reflektovat změnu v bezpečnostní situaci v Evropě. Samo přiznává, že bude nutno navýšit rozpočet AF, který byl za poslední čtyři roky postupně snižován. Momentálně je totiž armáda nucena finančně balancovat mezi bojovou připraveností a dlouhodobými plány zbrojení. V plánu je též modernizace letectva a námořnictva, které též budou vyžadovat rozšíření momentálního rozpočtu. Stejně jako v případě ČR a Polska si i Finsko přeje rozšířit své schopnosti na poli kyberprostoru.¹¹⁸

Tabulka 2.3: Vývoj počtů a financování Finské armády

Rok	Výdaje na obranu (mil USD)	% z HDP	Celkový počet vojáků
1985	2 139	2,8	36 500
1997	1 956	1,6	31 000
1998	1 929	1,5	31 700
1999	1 644	1,3	31 700
2000	1 560	1,3	31 700
2001	1 420	1,2	32 300
2002	1 847	1,4	31 800
2003	2 300	1,4	27 000
2004	2 515	1,4	28 000
2005	2 758	1,41	28 000
2006	2 750	1,31	28 000
2007	3 151	1,29	29 000
2008	3 632	1,33	29 000
2009	3 886	1,63	29 000
2010	3 589	1,5	23 000
2011	3 979	1,51	22 000
2012	3 625	1,45	22 000
2013	3 812	1,44	22 000
2014	3 725	1,36	22 000
2015	3 074	1,32	22 000
2016	3 100	1,3	22 000
2017	3 191	1,27	22 000
2018	xxxx	xxxx	22 000

Zdroj: *The Military Balance* [online]. 1998-2018(98-118) [cit. 2018-05-11].

¹¹⁸Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

7 Konečné srovnání

Stav armád na konci osmdesátých a v průběhu devadesátých let je poměrně totožný. Všechny armády jsou armádami konskripčními, mají poměrně stabilní financování a zapojují se do zahraničních misí. Bývalé státy Varšavské smlouvy (ČR a Polsko) reflektují změnu bezpečnostního prostředí po skončení Studené války. Již nehrozí globální konflikt, proto oba státy výrazně redukuje svou armádu. Přesto nebezpečí lokálního konfliktu nevymizelo. Všechny armády se po ukončení fungování Varšavské smlouvy nacházejí mimo jakoukoliv alianci. Jsou proto odkázány v otázkách zajištění své obrany na své vlastní armády. Z tohoto důvodu jsou armády všech států stále poměrně rozsáhlé (viz Tab. č. 3.1).

Tabulka č. 3.1: Počty jednotlivých armád v roce 1997¹¹⁹

	AČR	OSPR	AF
Počet vojáků v činné službě	56 701	241 800	31 000
Počet brigád	11	39	26
Počet tanků	938	1 727	230
Počet BVP	945	1 405	273
Počet stíhacích letounů	109	297	91
% armády v zahraničí	1	0,6	2,2

NATO and Non-NATO Europe. *The Military Balance* [online]. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

Odlišnosti armád ČR a Polska vůči AF se začínají projevovat až po roce 1999, kdy se ČR a Polsko stávají členy NATO. Vstupem do NATO si ČR i Polsko výrazně zlepšují bezpečnostní zajištění. Možná právě proto jsou oba státy ochotni podstoupit proces profesionalizace (AČR 2005 a OSPR 2009). S dokončenou profesionalizací se snižuje, jak počet vojáků v činné službě, tak i počty techniky. Oproti roku 1997 až o 50 %. U AF je pokles pozorovatelný jen v oblasti počtu vojáků. V oblasti sledované techniky k výraznému poklesu nedochází (viz. Tabulka č. 3.1 a 3.2). I přes tuto výraznou odlišnost, všechny armády, na začátku nového milénia, provádí změny na operačním stupni velení. Stejně tak dochází ke snaze modernizovat zastaralou techniku sovětského původu. Všechny státy se též snaží již od devadesátých let vybudovat jednotky schopné rychlého nasazení mimo jejich území. V roce 2005 všechny armády disponují alespoň jednou obdobou takovéto jednotky.

¹¹⁹ Ministerstvo obrany ČR; <http://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>; (2009) NATO and Non - NATO Europe, *The Military Balance*, 98:1, 30-100, DOI: 10.1080/04597229808460117

Tabulka č. 3.2: Počty jednotlivých armád v roce 2005

	AČR	OSPR	AF
Počet vojáků v činné službě	23 110	141 000	28 000
Počet brigád	3	14	22
Počet tanků	298	947	226
Počet BVP	647	1 281	263
Počet stíhacích letounů	40	162	63
% armády v zahraničí	2,38	3	2,8

Europe. *The Military Balance* [online]. 2005, **105**(1), 45-106 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387589. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387589>

Europe: Non-Nato. *The Military Balance* [online]. 2005, **105**(1), 107-150 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387613. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387613>

Ministerstvo obrany ČR; <http://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

V současnosti je bohužel nutno konstatovat, že AČR je ze sledovaných armád v nejhorším stavu. AČR byla po dlouhou dobu výrazně podfinancována. AČR spolu s Finskem zaznamenává pokles v počtech techniky (viz. Tabulka 3.2 a 3.3). Rozdílem mezi AF a AČR je stáří této techniky. ČR má momentálně k dispozici jen třicet tanků T-72CZ modernizovaných v devadesátých letech, naopak AF v roce 2015 koupila nové tanky typu Leopard 2A6. Nejlépe si v této kategorii ve Polsko, které oproti AČR a AF počty techniky navýšilo. U OSPR a AF nedosáhl propad podílu výdajů armády na HDP tak hluboko, tak jako v případě AČR. Zbylé sledované státy též od roku 2005 zaznamenaly pokles jak v počtech techniky, tak i v počtech vojáků v činné službě a ve výdajích na obranu. Ovšem pokles nebyl tak hluboký.¹²⁰ Pozoruhodné jsou reakce jednotlivých států na události na Ukrajině během roku 2014. ČR zastavila propad ve všech sledovaných oblastech a začala pozvolně napravovat napáchané škody. Polsko se vydalo mnohem radikálnější cestou. Nejenže nedovolilo, aby se armáda propadla natolik hluboko a aby náprava zanedbaného stavu trvala deset let, tak jako v případě ČR. Navíc reakce na události v roce 2014 byla velmi rozhodná. Nejenže se zastavil propad, ale též došlo k navýšení většiny sledovaných parametrů. Do budoucna by Polsko dokonce chtělo dosáhnout dvousettisícové armády a výdajů 2,2 % z HDP. V případě Finska nedošlo po roce 2014 prakticky k žádné změně. Jak již bylo zmíněno v kapitole věnované AF, vysvětlení může být několik. Přikloníme-li se k verzi, že by pro Finsko již bylo zbytečné vlévat další finanční prostředky do armády, protože by nepřinesly dostatečnou výhodu, tak nám AČR sehrává roli chudého příbuzného.

¹²⁰ Srovnej Tabulky č. 2.1, 2.2 a 2.3

Pokud se podíváme na mapu, můžeme nalézt možné vysvětlení, proč je AČR více zanedbána než OSPR a AF. ČR nemá přímou hranici s Ruskou federací, momentálně hlavním zdrojem neklidu. Jak Polsko, tak Finsko mají s Ruskem přímou hranici, kdežto ČR je od nejbližšího území vzdálena zhruba 750 km (Kaliningradská oblast). Možným vysvětlením toho, co ovlivňuje zájem státu o armádu je tedy kombinace vzdálenosti od zdroje nebezpečí a pocit bezpečí, které poskytuje členství v NATO.

Tabulka č. 3.3: Počty jednotlivých armád v roce 2017

	AČR	OSPR	AF
Počet vojáků v činné službě	24 251	99 000	22 000
Počet brigád	2	13	11
Počet tanků	30	985	120
Počet BVP	222	1968	196
Počet stíhacích letounů	39	98	62
% armády v zahraničí	1,3	0,5	1,3

Chapter Four: Europe. The Military Balance [online]. 2017, 117(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

Závěr

Cílem práce bylo zjistit jakými změnami prošla AČR po vstupu do NATO, zda tyto změny lze vnímat jako důsledek členství v NATO a zda členství v NATO nesnižuje bojeschopnost armády.

AČR se po vstupu do NATO stává výrazně menší, to se týká jak počtů vojáků v činné službě, tak i bojové techniky. Též financování armády je dlouhodobě zanedbáváno. Velkou pozornost ČR věnuje velení své armády, kdy se na operačním stupni, v každém sledovaném období, odehrává alespoň jedna organizační změna. Nejvýraznější reformou AČR je dozajisté její profesionalizace. S profesionalizací dochází logicky ke zmenšení stavů vojáků v činné službě, postupnému snižování počtů vojáků v záloze a snahou dále AČR modernizovat.

Po srovnání AČR s OSPR a AF jsme došli k závěru, že reformy provedené ČR během členství v NATO jsou víceméně totožné s reformami OSPR. Rozdílné změny, jako přechod AČR z divizního na brigádní systém, jsou vysvětlitelné rozdílnou rozlohou a populací ČR a Polska. Za reformu spojenou přímo s NATO lze považovat především profesionalizaci. Stejně jako v případě AČR, se OSPR po profesionalizaci prožívá stejný pokles v oblasti financí i počtů. U AF, i když se stále jedná armádu konskripční, se tyto trendy objevují také, ale jsou velmi pozvolné a díky konskripční armádě nesnižují bojeschopnost armády. OSPR, AF a AČR se liší v hloubce do jaké tento negativní pokles dosáhl. Právě tato rozdílnost již není důsledkem členství NATO nýbrž vzdáleností od potenciální hrozby, kterou je momentálně Ruská federace.

Právě s rozdílnou hloubkou „úpadku“ armády se dostáváme k poslední otázce, a to k otázce vlivu NATO na bojeschopnost armády. Bojeschopnost armád se snížila především po jejich profesionalizaci. Touto reformou se prodloužila doba nutná pro mobilizaci záloh. Pokud k této skutečnosti přidáme snížení počtů a nedostatečnou modernizaci, opravdu lze tvrdit, že po vstupu do NATO došlo ke snížení bojeschopnosti. Nikdo ovšem nenutil členské státy tuto reformu provést, navíc, otázky týkající se armád stále zůstávají v rukou členských států. Tvrdím tedy, že NATO bojeschopnost snižuje nepřímo, poskytnutím výhodných bezpečnostních podmínek, které členské státy nenutí se armádě věnovat v dostatečném rozsahu.

Momentální zhoršení bezpečnostní situace je pro sledované armády výhodné. Jak jsme se mohli přesvědčit, všechny sledované státy si přejí situaci svých armád zlepšit. Důležité je, aby nedošlo k recidivě po případném zlepšení bezpečnostní situace. Samozřejmě může dojít k určitému omezení armády v době klidu, ovšem tato omezení by neměla dosáhnout úrovně současné AČR, kdy sám stát napravení zanedbaného stavu odhaduje na pět až deset let.

Jelikož práci omezuje její rozsah, je počet sledovaných případů velice úzký a závěry generalizující. Váhu této práci by dozajisté dodalo například rozšíření o případ Švédska, které se jako neutrální stát nachází ve větší vzdálenosti od potencionálního nepřítele nebo o členský stát, který hraje ve světové bezpečnostní politice mnohem větší roli (Velká Británie, Francie). Právě srovnání chování těchto států vůči svým armádám se státy pozorovanými v této práci by dokázalo ovlivnit závěry vytvořené na základě této komparace.

Summary

The bachelor thesis “*Reforms of the ACZ after the NATO accession (comparison with selected armies)*” examined reforms of three armies, from which two of them are members of NATO (Army of Czech Republic and Armed forces of Republic of Poland) and third is an army of nonmember state (Army of Finland). It has been found out that both armies member states undergone similar reforms. Also, it was observed that all mentioned armies were in decline in financial area and in numbers of soldiers and vehicles since 90’s until 2014, but this decline was bigger at NATO armies. Main difference between observed armies was depth of decline. Therefor we can claim that NATO decreasing combat abilities of army indirectly by providing safe environment. Difference in decline between member states can be possibly explained by different distance from possible source of danger.

Použitá literatura

Primární zdroje

Bezpečnostní strategie ČR 2003; Praha, Ministerstvo obrany ČR, Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

Bílá kniha o obraně 1995; Praha, Ministerstvo obrany ČR; Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/1995%20Bila%20kniha%20o%20obrane%20CR.pdf>

Koncepce mobilizace ozbrojených sil České republiky. In: Praha, 2012; Dostupné také z: http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/koncepce-mobilizace.pdf

Koncepce výstavby Armády České republiky 2025, Praha, Ministerstvo obrany ČR; http://www.mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/KVA_R_ve_ejn_verze.pdf

Koncepce výstavby Armády ČR do roku 1996; Praha, Ministerstvo obrany ČR; Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/Koncepce_vystavby_1996.pdf

Severoatlantická Smlouva. North Atlantic Treaty Organization, Washington, D.C., 4. dubna 1949 [online]. [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

The Defence Concept of the Republic of Poland [online]. Varšava, *Ministerstwo Obrony Narodowej*, [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: http://en.mon.gov.pl/p/pliki/dokumenty/rozne/2017/07/korp_web_13_06_2017.pdf

Vojenská doktrína České a Slovenské Federativní Republiky, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online], [cit. 2018-04-18], Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0366_00.htm

Zákon 92/1949 Sb.: Branný zákon. In: Praha, 1949.

Knihy

BIDDLE, Stephen D. *Military power: explaining victory and defeat in modern battle*. Princeton: Princeton University Press, 2006. ISBN 0-691-12802-2

Edmunds, T. (2006). What Are Armed Forces For? The Changing Nature of Military Roles in Europe. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 82(6), 1059-1075. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/4122085>

MACHIAVELLI, Niccolò. Vladař. Praha: Argo, 2012. ISBN 978-80-257-0736-4.

TŮMA, Miroslav, Josef JANOŠEC a Josef PROCHÁZKA. *Obranná politika Československé a České republiky (1989-2009)*. Praha: Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a informační centrum MO, 2009. ISBN 978-80-7278-522-3.

PERNICA, Bohuslav. *Profesionalizace ozbrojených sil: trendy, teorie a zkušenosti*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. ISBN 978-80-7278-381-6.

Internetové zdroje

70% of Armed Forces modernisation expenditures will go to the Polish defence industry?. *Defence24.com* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.defence24.com/70-of-armed-forces-modernisation-expenditures-will-go-to-the-polish-defence-industry>

BRÁZOVÁ, Věra-Karin a Rafał WIŚNIEWSKI. System thinking in the czech and polish strategic documents. *Obrana a strategie*. 2017, [online]. 17(2) [cit. 2018-04-18]. Dostupné z: <http://www.obranaastrategie.cz/en/archive/volume-2017/2-2017/articles/system-thinking-in-the-czech-and-polish-strategic-documents.html#.WtdtMy5uaUk>

Chapter Four: Europe. *The Military Balance* [online]. 2017, **117**(1), 63-182 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597222.2017.1271210. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/04597222.2017.1271210>

Československé válečné plány po roce 1945 do roku 1990. Československá lidová armáda [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/taktika/plany003.htm>

Čeští vojáci pod modrou vlajkou OSN. Již 25 let. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesti-vojaci-pod-modrou-vlajkou-osn-jiz-25-let/>

Dislokace pozemního vojska v 80. letech. *Československá lidová armáda* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/druhyvojsk/csla2dislokace.htm>

DRAHOŠ Jiří, Youtube, [online], [cit. 16.4.2018] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=3VtUNO5RYvE>

Europe. *The Military Balance* [online]. 2005, **105**(1), 45-106 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387589. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387589>

Europe: Non-Nato. *The Military Balance* [online]. 2005, **105**(1), 107-150 [cit. 2018-05-10]. DOI: 10.1080/04597220500387613. ISSN 0459-7222. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/04597220500387613>

Finland - Army (Maavoimat) - Modernization. *Global security* [online]. [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/finland/maavoimat-modernization.htm>

Jak je to v současnosti s vojáky v záloze? *Nová Armáda* [online]. 2011 [cit. 2018-05-06]. Dostupné z: <https://nova-armada.webnode.cz/news/jak-je-to-v-soucasnosti-s-vojaky-v-zaloze/>

KOMOROWSKI, Bronislaw. Reforming Poland's military. [online]. *NATO Review*. 2001. [cit. 16.4.2018], Dostupné z: <https://www.nato.int/docu/review/2001/Peacekeeping-Challenge/Reforming-Poland-military/EN/index.htm>

How big was the Army of Communist Poland at its peak in the Cold War? *Quora* [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <https://www.quora.com/How-big-was-the-Army-of-Communist-Poland-at-its-peak-in-the-Cold-War>

National Reserve Forces. *Ministry of National Defence of Republik of Poland* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: http://archiwalny.mon.gov.pl/en/strona/319/LG_249

NATIONAL RESERVE FORCES STATUS- Poland. *NATO, National reserves forces commitee* [online]. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/nrfc/database/poland.pdf>

NATO and Non - NATO Europe. *The Military Balance* [online]. 1998, 98(1) [cit. 2018-05-09]. DOI: 10.1080/04597220500387589. Dostupné z: <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1080/04597229808460117>

Peace and security. Ministry of Foreign Affairs Republik of Poland [online]. Varšava [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/international_organisations/united_nations/peace_and_security/

ŘEHKA Karel, Interview ČT24, Česká televize, [online], [cit. 16.4.2018] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095426857-interview-ct24/217411058041123/titulky>

SOBOTKA Bohuslav, Eurozprávy.cz, 2017, [online], [cit. 16.4.2018] Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/184417-cssd-odmitla-spolupraci-se-stranami-ktenechteji-byt-v-nato/>

STROPNICKÝ Martin, Tisková konference MO ČR, Česká televize, [online] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2021039-nato-je-pro-nasi-obranu-klicove-svuj-zavazek-splnime-prohlasil-stropnický>

TÖRNUDD, Klaus. Finnish Neutrality Policy during the Cold War. Ministry for Foreign Affairs of Finland [online]. 2005 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.finland.lv/public/default.aspx?contentid=128377&nodeid=38434&contentlan=2&culture=en-US>

VACEK Miroslav, Československá lidová armáda [online], FORUM.CSLA.CZ, [cit. 2018-04-23] Dostupné z: <http://forum.csla.cz/viewtopic.php?f=6&t=285#p541>

VARŠAVSKÁ SMLOUVA. Československá lidová armáda [online]. [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.csla.cz/armada/vs/varsavskasmlouva.htm>

VISURI, Pekka. EVOLUTION OF THE FINNISH MILITARY DOCTRINE 1945-1985 [online]. Helsinky, 1990 [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119958/FDS%201%20OCR.pdf?sequence=2>

V lednu 1989 začali i komunisté redukovat armádu. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/v-lednu-1989-zacali-i-komuniste-redukovat-armadu>

Zálohy ozbrojených sil ČR. Armáda České republiky [online]. [cit. 2018-05-09]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/vycvik-a-nasazeni/zalohy-ozbrojenych-sil-cr-124974/>